Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Malte Konrad Bruun.

Aristokraternes Katekismus

og andre Skrifter.

Udgivet med Indledning og Noter

af

Alfred Ipsen.

Kjøbenhavn.

Forlagt af P. Hauberg & Comp. og Jul. Gjellerup.

Hoffensberg & Trap's Etabl.

Malte Konrad Bruun.

Malte Konrad Bruun.

Et besynderligt Aarhundrede, det attende! Det er de store Modsætningers Tid. Det er Parykkernes Aarhundrede, og det er Revolutionens, det er Jeronimussernes og det er Sansculotternes. Hyrdepoesien, den unaturligste af alle, gaar Haand i Haand med Rousseaus Raab om en Tilbagevenden til Naturen. Man skriver de følsomste og mest taarevædede Elegier, samtidig med at man guillotinerer Folk i Hundredevis. Dette Aarhundrede, der af alle forekommer En det mest pedantiske og skoleholderagtige, er det samme, der kuldkaster hele den bestaaende Tingenes Orden og vender op og ned paa Verden paa en Maade, som man ikke tidligere havde drömt om.

Saa bart og goldt det paa Overfladen tager sig ud for Öjet, saa rører der sig dog Kræfter paa dets Bund; thi hele dette Aarhundrede er én stor Gjæringsproces. Man bliver ikke saa hurtig færdig med det, som

man ved første Öjekast kunde fristes til at tro.

Men ét staar fast, det var et i Bund og Grund ukunstnerisk Aarhundrede, og det er netop fra denne Omstændighed, det henter det halve af sit Grundpræg. Ikke for intet er det i Kunst og Literatur Rokokoens Tid. Det vil med andre Ord sige, at det mangler Stil. Fordi det mangler skabende Fantasi til at udforme sit eget Indhold, samler det sammen alle Vegne fra, laante Snurrepiberier, en formelig Raritetsbod, nyt og gammelt imellem hinanden — og lige tomt bliver det. I Literaturen efterligner man de græske og romerske Mønstre, ligegyldig for, at de ikke stemme med de moderne Sprogs Aand.

Poesi og Oprindelighed, det er, hvad man forgjæves søger dette Aarhundrede igjennem. Hvor er Renaissancens frodige Kunst bleven af, dens Livsfylde, dens Lidenskab, dens dristige Sving? Reformationens Valborgsild er brændt ud og har kun ladt en sort og hæslig Aske tilbage. Snörliv og höjhælet Unatur er traadt i Stedet. Man klipper den frie Natur efter stive, retliniede Mønstre, og man beklipper den menneskelige Aand. Det snirklede i Sprog og Kunst svarer til det snirklede i Moder. Man favner Skyen for Juno, tomme og fjærne Abstraktioner for det levende Liv.

Et fantasiløst Aarhundrede!

Det er, som om Menneskeheden har

stænget sin Dör for Fantasien, den store Gøgler, for i Ro og Stilhed at besinde sig paa Livets Vilkaar og søge den Grund, hvorpaa kommende Slægter skulde bygge. Filosoferne „lægge Torpedo under Verdensarken", medens Hofferne og Adelen i deres blinde Overmod udæske den gjengjældende Retfærdighed.

Maaske behøvedes der netop en Slægt saa fantasiløs, saa kold, saa nøgtern, saa uhelbredelig realistisk til at foretage det afgjörende Skridt og revolutionere Livets Vilkaar.

Man taler jo ikke for intet om historiske Nødvendigheder. Netop i sin Ensidighed havde det attende Aarhundrede Betingelsen for at kunne hidføre en Krise og gribe afgjörende ind i Historiens Gang.

Thi en fantasirig og fuldblods Slægt som Renaissancens, den nyder sit Liv, den handler — ikke ud af en möjsomt fattet og langsomt modnet Plan, men ud af Öjeblikkets Indskydelse, den griber hver Dag som noget for sig, som en gylden Frugt af Gudernes Gunst; men den omstyrter ingen Troner, den udkaster ingen Planer for Fremtidens Liv.

Her i Norden, fjærnt fra Begivenhedernes Brændpunkt, som hele det attende Aarhundrede igjennem var Paris, mærkes kun svage Efterdønninger af Strömningerne derude. Der er en vis Efteraben af Hoffet i Versailles, men dog i en lille og meget tillæmpet Maalestok.

Livsvilkaarene ere til en vis Grad andre i en lille Stat end i en stor. Standsforskjellighederne og Ulighederne komme ikke paa den Maade til Udvikling i deres grelle Modsætning. Dertil kommer, at der under saadanne beskednere Forhold lettere i Forholdet mellem Konge og Folk og mellem Stænderne indbyrdes bevares noget af dette bestandig borgerlige, der saa ofte under kritiske Forhold har tjent som Lynafleder.

Medens da i Frankrig Tønderet samledes til den kommende Revolution, fik vi herhjemme en fredelig, men gjennemgribende og for Fremtiden velsignelsesrig Landboreform. Den unge Kronprins, omgivet af et Raad af fremsynte og behjærtede Mænd, lagde Grundstenen til vort Aarhundredes demokratiske Udvikling og byggede et Kongedömme paa Folkets Kjærlighed. Og medens Krigens Flammer hærgede rundt om i Evropa, og Staternes Velstand forødedes ved de store Rustninger, blomstrede Fred og Velstand her i Danmark under Ledelse af den kloge Grev Bernstorff, en af de faa virkelige Statsmænd, vort Fædreland har haft.

Da Revolutionen i Frankrig brød løs, fandt den vel, inden for en lille Kreds af tænkende Aander, sympathetisk Gjenklang her i Landet; men al Fare for en virkelig Efterligning var paa Forhaand afvendt. Revolutionsstoffet manglede.

Revolutionstiden her i Danmark frembyder da Synet af en forholdsvis fredelig Tilstand med udpræget politisk Interesse. De gode, gamle, gemytlige Klubber optager uden Vanskelighed dette nye Element i deres rummelige Program, og de politiske Viser og Tidsskriftartikler bliver Udtrykket for den revolutionære Efterdønning hos os. Der fabrikeredes vel et og andet skarpt Manifest efter udenlandsk Mønster, der taltes nu og da udfordrende om Potentater; men selve Brodden var paa Forhaand taget fra slige Udtalelser ved den Omstændighed, at alle i Virkeligheden mødtes i Hengivenhed for den hjemlige Kongemagt, der havde givet saa afgjörende Beviser paa sin gode Vilje til at komme Tidens Krav i Møde.

De Mænd, der stod som de utvetydigste Repræsentanter for Radikalismen, vare paa samme Tid meget besindige Folk af afgjort loyal Tænkemaade, og de samme Skribenter, der skrev de mest udæskende Viser, lovpriste det hjemlige Kongehus i uskrömtede Toner. Det hele Røre indskrænkede sig da til en Smule Tiraillørkamp mellem „Genierne“ (saaledes kaldte man Datidens radikale Ordførere) og saadanne borgerlige Myndigheder som Kancelliet og Stadsfiskalen (den offentlige Anklager). Hovedtræfningerne bestod i en Del Presseprocesser, der kulminerede med de tvende Landsforvisningsdomme over Malte

Konrad Bruun og Peter Andreas Heiberg. Det var disse to Mænd, der i Kraft af deres Karakterejendommeligheder vare blevne skudte længst frem i Striden, og det var dem, der maatte bære Omkostningerne for det hele, og hvis Skæbne lægger ligesom en mørkere Baggrund under denne Periode, der ellers let vilde være kommen til at staa for Efterslægten i en halv komisk Belysning.

Samtidig med deres Landsforvisning falder da den sidste og endelige Indskrænkning af den ved Struensee givne Trykkefrihed som en naturlig Følge af det politiske Tilbageslag, der fulgte efter Revolutionen. Snart tordne Kanonerne paa Kongedybet, og Opmærksomheden vender sig fra de sociale Spörgsmaal, der saa levende sysselsatte Revolutionstiden, til det nationale Spörgsmaal, som det blev vort Aarhundredes Opgave at føre til Sejr.

* * *

Malte Konrad Bruun var af Fødsel en Jyde, født i Thisted 1775. Han er altsaa et Bysbarn af den langt senere Forfatter J. P. Jakobsen. Hans Fader var en velhavende Godsejer, der tillige beklædte en Amtsforvalterstilling og bar en Justitsraadstitel.

Skjönt der var en stor Börneflok (der var i alt 13 Börn, hvoraf Malte Konrad var det ældste), blev der intet sparet paa hans Op-

dragelse. Fra sit femte Aar blev han privat undervist i Hjemmet, og i en ganske ung Alder sendt til Hovedstaden for at forberedes til Universitetet. Allerede som Barn synes han — tidlig udviklet som han var — at have sværmet for radikale Anskuelser. Det fortælles i al Fald, at en Dag, da der var Selskab hos hans Forældre, og man talte om hans Fremtid, ytrede Drengen, at det skulde gjöre ham ondt, om han ikke en Gang skulde komme til at staa ved Siden af P. A. Heiberg. Det var i Virkeligheden netop den Plads, han kom til at indtage saa vel i Samtidens Opfattelse som i Literaturhistorien. Som de to landsforviste fra Revolutionstiden vil man altid nævne dem sammen, ligesom de ogsaa begge fandt deres sidste Hvilested i Verdensbyen Paris.

Ikke fulde femten Aar gammel underkaster den unge Bruun sig sin Studentereksamen, som han bestaar med offentlig Udmærkelse i Maj Maaned 1790, og nu er han klar til politisk Aktion. Hans politiske Optræden her i Landet omfatter da det følgende Tiaar, indtil Höjesteret i December 1800 fælder Landsforvisningsdommen over ham, og han for bestandig forlader sit Fædreland. I en Alder af 25 Aar (den Alder, hvori andre Forfattere begynde at skrive) afslutter han sin politiske Skribentvirksomhed, for saa vidt den vedkommer Danmark. Man kan sige sig selv,

hvor ungdommelig den maa være, hvor lidt virkelig Indsigt han kan have i de Forhold og Institutioner, han bedömmer saa skarpt. Men han er begejstret for Revolutionens Ideer, for Menneskerettighederne, for demokratisk Lighed, og ud fra disse Grundsætninger hudfletter han i kvikt skrevne Afhandlinger og Viser alt det bestaaende Kastevæsen, Uretfærdigheden, Dumheden og den uhelbredelige Spidsborgerlighed. Hans hele Betragtningsmaade er i Overensstemmelse med Tidens abstrakt og falder for saa vidt lettere at haandtere for en ung Mand, der i Følge Sagens Natur ikke kunde have megen Verdenserfaring. Han er letbevægelig som Kviksølv, opfyldt af Tro paa sin Sags Retfærdighed, paa Fornuftens absolute Ret og paa sin egen Mission i dens Navn. Hans Øre er fyldt af Frihedsmelodierne derovre fra Seine, af Trommehvirvlerne og Kanontordenen, hans Sjæl er fortumlet af gigantiske Drömme om det, der skal komme.

Man kan forstaa, at livlig dansk Ungdom i 90-erne maatte føle saadan. Man kan tænke sig, at den maatte henrives af Begivenhedernes Gang, og at den först sent, belært af Erfaringen, lærte at se mere uhildet paa Forholdene og at forstaa, hvorfor Revolutionen maatte mislykkes, hvorfor det forventede Tusendaarsrige den Gang som saa ofte för opløste sig i Taager, netop i det Öjeblik man troede at sætte Foden paa dets Jord.

Da Malte Bruun havde bestaaet Studentereksamen, begyndte han at høre theologiske Forelæsninger. Han fulgte i saa Henseende blindt sin Faders Ønske. Da denne nemlig sad inde med Besættelsesretten til et Præstekald, ønskede han at faa en Theolog af Sönnen. Men den livlige Malte Konrad var snart færdig med Theologien. Han forsøgte sig da en kort Tid som Jurist, hørte nogle juridiske Forelæsninger, men opgav ogsaa snart dem. Han havde ikke Ro paa sig til at grave sig ned med et tört Brødstudium for en Gang at kunne opnaa et Embede fjærnt fra Livets Skueplads. Han havde Tidens Feber i sine Aarer, han vilde kæmpe, udrette noget, spille en Rolle, blive berömt.

Som man saa ofte ser, var der ogsaa hos Malte Bruun en besynderlig Modsætning mellem det ydre og indre; thi medens hans Indre var en glødende Vulkan, var han udadtil saa beskeden og forlegen af sig, at Studenterne kaldte ham for „Jomfru Bruun". Som saa mange andre af Verdens frygteligste Revolutionsmænd og Radikalere var han af Person det blideste og venligste, man kunde tænke sig, fri for alt smaaligt Nag og Had, en begejstret Idealist, der var parat til i alt at tage sine Konsekvenser.

Han saa ud som et Barn, havde langt blødt, gult Haar, røde Kinder og blaa Öjne, gik klædt i en Hvergarns-Kjole og talte rav-

jysk. I Selskab holdt han sig mest til Damerne, der tog sig af ham og protegerede ham. Der var i hele hans Holdning og Væsen noget usikkert og uroligt.

Han debuterer imidlertid som Poet. Alverden poetiserede jo den Gang, det var den fadeste Dilettantismes Tid. Malte Konrad vilde da heller ikke i den Henseende give sin Samtid noget efter. Han begyndte i „Minerva" under Prams Ægide, og snart saa man hans Navn som Bidragyder rundt om i Datidens æsthetiserende Tidsskrifter og Nytaarsgaver. Skjönt disse Digte i Virkeligheden var fraserig Klingklang efter Tidens daarlige Mode, vakte de Samtidens Behag, og da man i den Tid ikke var karrig med Digternavnet, varede det ikke længe, för Bruun erhvervede sig Rang blandt Poeter. Imidlertid var det vel kun saa som saa med denne Berömmelse, som han maatte dele saa at sige med enhver poetiserende Akademiker (Pavels f. Eks. regnedes ogsaa for Digter), og Bruuns Forfængelighed har det næppe [mættet. Hans hele klare, logiske Naturel higede desuden hen imod Handling, og i saa Henseende frembød jo Politiken den rette Tumleplads.

Han begyndte da i 1794 med „Vækkeren, et Blad for Menigmand", hvori han i et bredt og meget omstændeligt Foredrag paatog sig at popularisere de franske Lighedsideer. Set fra vor Tids Standpunkt tager det sig særdeles

uskyldigt ud, saa meget mere som det er en Udvikling i al abstrakt Almindelighed, og det vilde formodentlig ogsaa være gaaet temmelig ubemærket hen, hvis der ikke tilfældigvis paa samme Tid var udbrudt Tumulter blandt Tømmersvendene i Kjøbenhavn. Dette blev sat i Forbindelse med Bruuns Skrift, og den lykkelige unge Mand havde sin første Presseproces paa Halsen. Trykningen af „Vækkeren" blev standset (der var kun udkommet tre Numre), og der blev anlagt Sag mod Bogtrykkeren S. Winding, da Redaktionen var anonym. Forgjæves forsikrede denne, at han havde haft Manuskriptet til „Vækkeren", over en Maaned för Tumulterne brød løs, og Höjesteretsadvokat Klingenberg forsvarede Skriftet paa det bedste, Retten fastholdt, at det „aabenbar tilkjendegav en oprørsk Hensigt", og Bogtrykkeren maatte bøde med 200 Rdl.

For Resten var „Vækkeren" ingen rigtig tilpas; thi de mere besindige Frihedsmænd, som Heiberg f. Eks., fandt, at den kun kunde skade den gode Sag ved sit ungdommelige Fusentasteri og give Trykkefrihedens Fjender Vaaben i Hænde. Imidlertid havde den ogsaa sine Venner, og der blev af disse endog foranstaltet en Indsamling af en Hædersgave til den unavngivne Redaktør.

Alt dette maatte naturligvis give den nittenaarige Bruun Blod paa Tanden. Han var paa en vis Maade af Forholdene selv

kastet frem i Breschen, han havde faaet en smigrende Fornemmelse af, at han var en Mand, der var farlig for Magthaverne, og dette lod ham ingen Ro. Han følte sig kaldet til at spille en Agitators Rolle og gaa videre frem ad Banen.

Nu fulgte hans forskjellige politiske Pamfletter Slag i Slag og slugtes med en vis Graadighed af det Publikum, der ventede paa, at det ret skulde gaa løs. I 1795—96 udgav han „Jerusalems Skomagers Rejse til Maanen", en politisk Satire i allegorisk Form i Lighed med Holbergs Nils Klim, i 1795 „Jerusalems Skomagers efterladte Papirer", og samme Aar „Oprørssnuserne". Disse Skrifter, der udmærkede sig ved deres lette og udæskende Form, indbragte Bruun den ene Presseproces efter den anden; saa meget havde han opnaaet, at hans Skrifter vare komne under skarp Observation af Modstanderne. Dette hidsede ham til stadig større Dristighed. I 1796 udgav han hin skæbnesvangre Bog „Aristokraternes Katekismus, eller kort og tydelig Anvisning til den alene saliggjörende politiske Tro. Med et Anhang af aristokratiske Salmer. Til Troens Bestyrkelse hos de enfoldige og de vantroendes Omvendelse." Det var denne Piece, der fældede ham.

Biskop Balle, der var en retsindig, men tillige en bornert Mand, ransagede i tre Dage sin biskoppelige Samvittighed for at komme

til Klarhed over, hvad der var hans Pligt. Hvad angik Spotten over Religionen („Undfangelsen foruden Mandhed" f. Eks.) saa lod han gjærne den passere; thi han var af den for en bornert Mand for øvrigt ret forstandige Mening, at Religionen bedst forsvarer sig selv. Men saa var der Angrebene paa kongelig Majestæts Höjhed og den af Gud anordnede Samfundsorden . . . det var mere betænkeligt. Balle vilde helst have ladet det passere, lukket et Öje og ladet som ingen Ting; men han turde ikke. Thi stod der ikke i Danske Lov, at „hvo der har Kundskab om Forseelser mod Kongens Höjhed, skal straks aabenbare det", og nu var den stakkels Biskop netop kommen i Besiddelse af saadan skæbnesvanger Kundskab. Saa indsendte han Katekismen.

Paa dette Tidspunkt fandt i alt Fald nogle af Bruuns Venner, at det var klogest at faa ham fjærnet fra Skuepladsen, og man raadede ham til at forsvinde. I et Statsraad, som i den Anledning blev holdt af nogle af hans Venner, foreslog en af disse, at man skulde forsyne ham med Pistoler. „For Guds Skyld!" raabte Rahbek, „ville I give hans Fjender Vaaben i Hænderne." Bruun forlod da skyndsomst Kjøbenhavn og tog sin Tilflugt til Kr. Drewsen, Papirmøller paa Strandmøllen, hos hvem hans gode Ven og Meningsfælle H. G. Svejstrup var Huslærer. Ham bad han om at skjule sig, indtil han kunde slippe bort

med en Baad til Hveen. Drewsen, der var en sindig Mand, som ikke gav sig af med nogen Slags politisk Opvigleri, blev ikke særlig henrykt over denne Anmodning af en ung, ham ganske ubekjendt Mand; men han følte alligevel Medlidenhed med ham. Gjemme ham i sit Hus vilde han ikke, da han derved kunde paadrage sig Ubehageligheder, hvis man fandt ham der. Han gjemte ham da paa „Springforbi" og bragte ham selv hver Dag Mad og Vin i sine Lommer, indtil han fik en Baad hos Kancelliraad Holm, hvorpaa Bruun kunde sejle til Hveen[1]). Paa Rejsen herhen ledsagedes han af den ovennævnte H. G. Svejstrup (han har forfattet „Genipersen" og flere satirisk-politiske Digte, der ligne Bruuns paafaldende i deres hele Tone), desuden af en theologisk Student Albertsen og en Søn af Kancelliraad Holm, Baadens Ejer.

Han opslog nu sit Pavlun paa Hveen (altsaa paa svensk Grund), og her blev han boende i omtrent halvandet Aar, medens han vedligeholdt et levende literært Samkvem med Danmark som Medarbejder bl. a. ved Nyerups: „Lærde Efterretninger". Af og til modtog han Besøg af Venner fra Kjøbenhavn, der roede derover. Det var paa en af disse Baadture, at hele Baadens Besætning paa en

---

[1]) Fr. Birkedal-Barfod: Malte Konrad Bruun. 1871.

Mand nær forulykkede ved Kæntring. Blandt dem, der omkom ved denne Lejlighed, var den ovennævnte theologiske Student O. Albertsen (Oversætter af Rousseaus Heloise). Af Pavels Dagbøger ses det, at Bruun ogsaa selv under sit Eksil har moret sig ved at øve Strandhug paa den hjemlige Kyst, i det han i 1796 aflagde et Besøg hos Pavels, der da var Præst i Hørsholm. Det var her, at han var sammen med Rahbek, og at denne „med den Höjtidelighed, han saa ganske havde i sin Magt, udbragte en Skaal, medens de havde for Öje en Tegning, hvorpaa Krone, Scepter og alle Despotismens Symboler var dyngede sammen paa et Baal". For at sætte Bruun i Stand til at foretage en længere Rejse i Tyskland og Frankrig satte nu hans gode Ven Rasmus Nyerup sig i Spidsen for en Indsamling til ham, og der indkom ogsaa fra forskjellige Sider en Del Penge (saaledes fra en enkelt Haand 50 Rdl.). Imidlertid opgav Bruun for en Tid sine Rejseplaner, i det han blev ansat som Korrektør i de lærde Sprog hos Professor Lundblad i Lund med alting frit i Huset, og der var Tale om, at han skulde være Redaktør af et svensk Ugeblad.

Da indtraf der en Begivenhed, som pludselig forandrede hans Stilling. I Juni 1797 døde Grev Bernstorff. Dette Slag ramte alle næsten som en personlig Sorg, og Malte

Konrad Bruun skrev (sikkert uden Spor af Bitanke) sit bekjendte Digt: Ode ved Bernstorffs Død, som han hjemsendte og lod trykke. Dette Digt, saa lidt det end tilfredsstiller en senere Tids Smag, gjorde hos Samtiden en uhyre Lykke og mildnede Stemningen betydelig til Fordel for Forfatteren. Bernstorffs Efterladte og Generalprokurør Kristian Kolbjørnsen bevirkede, at den Sag, som var anlagt mod Bruun paa Grund af „Aristokraternes Katekismus", maatte falde, og Bruun selv skrev paa Opfordring en Ansøgning til det kongelige danske Kancelli om at maatte vende tilbage til Fædrelandet. Denne Bön blev ham tilstaaet ved en kongelig Resolution af femte September 1797. Den 22-aarige Yngling vendte hjem og fik af den danske Regering den Modtagelse, som fra Arilds Tider er blevet forlorne Sönner til Del. Kort Tid efter tilbød der sig en gunstig Lejlighed til at vinde sig ny Popularitet og nye Lavrbær, da Admiral Steen Bille vandt det bekendte Sø-Slag ved Tripolis. Han skrev atter en Ode, der tiltalte Samtiden lige meget ved sit nationale Emne og sin hastemte Pathos. Længe kunde han dog ikke holde sig nevtral. Slagfærdig og kamplysten, som han var, ventede han kun paa et Signal for igjen at kaste sig ind i Debatten. Han var netop i Færd med at udgive sine samlede Digte under Navn af „Poetiske Forsøg", da den fængende Gnist faldt.

Peter Collet, Assessor i Hof- og Stadsretten, blev i September Maaned 1797 afsat fra sit Embede paa Grund af nogle Udtalelser i en Boganmeldelse. Dette Skridt vakte alt, hvad Bruun ejede af Harme og Oppositionsaand, til nyt Liv og han skrev Piecen „Tria juncta in uno“ (Tre samlede til ét) 1797. Dette Skrift bestaar af tre Afhandlinger (deraf Titlen), hvoraf dog kun de to skyldtes Bruun, medens den tredje var forfattet af en theologisk Kandidat Mønster, der siden endte som Biskop i Aarhus. Den förste af Bruuns Afhandlinger hed: „Bevis, at de, som forfølge Gudsfornægtere, ere selv de störste Gudsfornægtere“, den anden „En besynderlig Trykkefrihedslov i Abyssinien i Afrika“. I denne sidste haanede han den danske Presselovgivning for dens indbyrdes Selvmodsigelse, der gav det videste Spillerum for Vilkaarlighed fra oven. Sagen var den, at den af Struensee givne Trykkefrihed aldrig var bleven formelig ophævet, men derimod indskrænket ved forskjellige Reskripter, saa at der ikke længer var nogen klar Norm eller Regel for den skrivende, men et Virvar, som ingen dødelig kunde finde Rede i. Saa uskyldig en saadan Kritik maa synes fra vor Tids Standpunkt, saa fandt Samtiden den alt andet, og naturligvis fandt man den dobbelt strafværdig, fordi den kom fra en Mand, der nylig var bleven taget under Armene af

Regeringen. Bruun fralagde sig først Forfatterskabet (Piecen udkom anonymt), men, da han blev overbevist om at være Manden, blev han paa ny sat under Tiltale, og den gamle Sag imod ham paa Grund af „Aristokraternes Katekismus“ blev atter draget frem af Mørket. Han forstod, at det nu var Alvor, og at han næppe mere kunde gjöre Regning paa Overbærenhed. Han flygtede skyndsomst bort, först til sit gamle Fristed, Hveen, og derfra videre til Sverige. I Malmø afgav han for derværende notarius publicus en skriftlig Tilstaaelse af, at han var Forfatter af de omhandlede Artikler. Imidlertid frifandtes han af Retten for Anklagen i denne Sag, men dömtes derimod af Hof- og Stadsretten for Udtalelser i „Aristokraternes Katekismus“ til at have Ære og Gods forbrudt. Denne Dom blev dog af Höjesteret kasseret og Sagen overvist Hof- og Stadsretten „til ny og lovlig Foretagelse efter foregaaende lovlig Indstævning og Tægtedags Bestemmelse, samt til Forsvars Beskikkelse for den tiltalte M. K. Bruun“. Medens dette stod paa, udkom et nyt Skrift af ham hos Bogtrykker Seidelin: „Bevis, at en monarkisk Regering ikke er forbunden til at bortgive Embeder efter de søgendes Duelighed.“ Seidelin paatog sig Ansvaret og blev af Höjesteret idömt en Bøde af 300 Rdl. til vor Frelsers Kirke „for sit formastelige og lovstridige Forhold.“

Dette gjorde selvfølgelig ikke Bruuns Sag bedre. Han opholdt sig under alt dette i Lund, hvor han, i Følge sine egne Udtalelser, levede meget fornöjeligt, dansede med Pigerne, pratede med Professorerne og havde de fleste unge Docenters, Adjunkters og studerendes Venskab og Agtelse. Dette muntre Liv afbrødes imidlertid, da han pludselig som en missliebig Person fik Ordre til inden 14 Dage at forlade Sverige, samtidig med at der udkom en Forordning, der yderligere indskrænkede Trykkefriheden i dette Land. Under disse Omstændigheder forsøgte Bruun, drevet af Nødvendigheden, at udsone sig med den danske Regering, saa at han kunde faa Lov til at vende tilbage til Danmark. Han tilbød at bede om Forladelse for sin sidste Bog „Tria juncta in uno", at vise en af Regeringens Mænd ethvert politisk Ord, han skrev, han vilde forpligte sig til, saa snart han blot havde erhvervet sig Regeringens Naade, at foretage en længere Rejse omkring i Evropa. Disse Tilbud blev fremsatte i et Brev til hans gode Ven Rasmus Nyerup.

Der var imidlertid ingen Stemning for at vise yderligere Mildhed over for Bruun, efter at det sidste Forsøg havde baaret saa ringe Frugt, og Retten maatte nu have sin Gang. Den femte Avgust 1799 afsagde Hof- og Stadsretten paa ny Dom i Sagen mod Bruun i Anledning af hans tre Bøger. Dommen var

i Virkeligheden en Bekræftelse af den tidligere. Paa Grund af Udtalelser i „Aristokraternes Katekismus“ om Cramers Landsforvisning (Se: Aristokratiske Skaaler) dömtes han til Fortabelse af Ære og Gods, medens han frifandtes med Hensyn til de andre Skrifter. Da man ønskede ham dömt ogsaa for dem, indankedes Sagen for Höjesteret, som afgav sin Kendelse den 19de December 1800, saalydende: Student Malte Konrad Bruun bör for sine formastelige Udtryk i samtlige under denne Sag paaklagede Skrifter forvises Kongens Riger og Lande. I Salarium for begge Retter betaler han 80 Rdl.

Dermed var Bruuns Rolle udspillet i Norden. Man kan ikke sige, at Höjesteretsdommen berøvede Danmark en stor Videnskabsmand (thi det er næppe rimeligt, at han, hvis han var blevet her hjemme, nogen Sinde var blevet Videnskabsmand i stor Stil), men man kan ganske sikkert paastaa, at den skænkede Evropa, og navnlig da Frankrig, en stor Geograf. For Bruun selv var det en bitter Lod at se sit Fædreland lukke sig for ham; men det er dog et stort Spörgsmaal, om han nogen Sinde her i Landet vilde have opnaaet en Stilling, der havde tilfredsstillet hans urolige Aand, og en passende Anvendelse for sine rige Evner.

Allerede længe för Höjesteretsdommen faldt, havde han begivet sig af Sted til Ud-

landet, da han jo allerede faktisk var fredløs paa begge Sider af Sundet.

Først havde han opholdt sig en kort Tid i Hamburg og var saa derfra draget videre til Leipzig, hvor han traf sammen med Henrik Steffens. De vare Studenter omtrent fra samme Tid og havde, uden just at være fortrolige, omgaaedes paa en venskabelig Fod i Kjøbenhavn. Steffens omtaler dette Møde i sine Erindringer. „Den unge Mand", skriver han, „begræd Tabet af sit Fædreland, men profeterede om Regeringens Omstyrtning og den nære Befrielse." Blot en Udtalelse som denne viser, hvor meget af en Fantast Bruun endnu var. Men man maa tilgive ham: han var kun fire og tyve Aar.

För Aarets Slutning naaede han Paris. Han kom her til en Begyndelse i Huset hos nogle Boghandlere som Lærer for et ungt Menneske og Korrekturlæser. Siden lagde han sig efter Informationer og havde derved god Lejlighed til at øve sig i det franske. Snart bragte han det saa vidt, at han med sine gode Forkundskaber og sine ypperlige Sproganlæg talte og skrev Fransk med stor Lethed. Dog erhvervede han sig aldrig nogen god Accent paa Grund af sine jyske Udtaleejendommeligheder, der ikke lod sig afslibe under hans bevægede Livs Omskiftelser.

Tidspunktet for hans Ankomst til Paris var vel skikket til at slaa hans republikanske

Tilböjeligheder koldt Vand i Blodet. Kort för hans Komme var Direktorialregeringen bleven styrtet. Den blev snart efter erstattet af Konsularregeringen, der i Virkeligheden gav Bonapartê en Diktators Magt. Bruun, der havde antaget Navnet Malte-Brun, maatte snart standse det republikanske Bladskriveri, han havde begyndt omkring i franske Tidsskrifter, og søge anden Virksomhed for sin Pen. En saadan fandt han, da den berömteste franske Geograf Mentelle, der kun var slet bevandret i de nyere Sprog, tilbød ham at være hans Medarbejder ved den store Geografi, han netop var i Færd med at udgive. Bruun modtog Tilbudet og indlagde sig megen Fortjeneste af Arbejdet ved den nye Behandling af Stoffet, han indførte. Hidtil havde man i Frankrig ladet den mathematiske og fysiske Geografi ganske uænset, og de geografiske Haandbøger havde kun indeholdt en skematiserende Oversigt over Navne og törre Fakta. Bruun, der ogsaa paa dette Omraade var en fremsynt og moderne Aand, forstod, at der var rigere Marker at dyrke, han inddrog nye Felter under Behandlingen og bestræbte sig fremfor alt for at gjöre Geografien til et underholdende og alsidigt dannende Fag.

Senere gjenoptog han atter sin journalistiske Virksomhed som Medarbejder ved Journal de l'Empire, idet han foretog en Signalforandring og blev — hvad Forholdene kræ-

vede — en Forsvarer af Napoleons Politik. Efter alt, hvad der foreligger af samtidige Udtalelser om Bruun, er der ingen Grund til heri at se et Udslag alene af økonomisk Beregning — hans hele Livsvandel peger heller ikke den Vej; men Bruun var i sin hele politiske Opfattelse i en ganske overordentlig Grad Stemningsmenneske, og han smittedes vistnok uvilkaarlig af de Stemninger og Forhold, der omgav ham. Den Slags Naturer ere jo ingenlunde sjældne i Literaturen saa lidt som i Politiken. Man lægge vel Mærke til følgende Udtalelse af Rahbek; den turde maaske nogenlunde træffe det rette: „Hvad Camille Demoulins sagde om General Dillon“ — hedder det hos den mildtdömmende Ven — „det siger jeg om Bruun. Dillon, sagde han, er hverken Royalist eller Republikaner, hverken Aristokrat eller Demokrat; han er Soldat, hvor han ser Arbejd og Ære for sin Kaarde, der tjener han. M. K. Bruun er Skribent, og hvor han ser Emne for sit Talent, griber han sin Pen.“

Det ligger nær at bemærke, at den Ære, som slige Kondottierer indlægge sig, just ikke bliver af den varigste Art; men mange ere de, som have foretrukket Öjeblikkets Glans for en sildig og usikker Hæder. Hos Bruun gik denne Omskiftelighed ganske vist ud over alle rimelige Grænser, han udviklede sig til sidst til en fuldstændig politisk Vejrhane, der

løb alle Kompassets Streger rundt og svingede ganske med enhver Vind, og det synes næsten ubegribeligt, at han kunde handle i god Tro. I et fransk Værk: „Katalog over Vejrhaner eller vore samtidige malede efter Naturen", et Værk, der udkom i Paris 1815, og som indeholdt Udtalelser af bekendte Mænd under de forskjellige Regeringer fra 1790—1815, indtager Bruun en höj Rang, i det han i Henhold til Værkets anskuelige Fremstillingsmaade er forsynet med fem Vejrhaner bag sit Navn, og der er anført otte Udtalelser af ham fra 1807—15 for og imod baade Napoleon og Bourbonnerne. Slutningen af den ledsagende Artikel indeholder følgende Spörgsmaal: „Hvilket Parti tilhører M. Malte-Brun? Tvivler man om, at et Samfund som vort er stolt af at eje et saadant Amfibium?"

Og, hvad der er det mærkelige: disse Omslag foregik ofte i utrolig kort Tid. Han, der i en lang Række af Aar havde været en Tilhænger af Napoleon, viser sig nogle faa Dage efter de allierede Magters Indtog i Paris offentlig med Bourbonnernes hvide Kokarde paa Huen.

En Mand, der handlede af politisk Beregning, og dertil en intelligent Mand, som Bruun var, vilde baaret sig klogere ad. Han vilde gjort Overgangene mindre bratte. Han vilde forberedt dem. Han vilde forsvaret sig og besmykket sin Adfærd. Dertil kommer,

at Bruuns samtidige, og de, der kendte ham godt, fuldstændig frikende ham for at være ledet af smudsige Motiver. Der er ogsaa fuldt op i hans Liv, der peger i modsat Retning. Hvis han ikke havde handlet ud af en om end nok saa flygtig Overbevisning, synes det ogsaa uforklarligt, at han ikke benyttede en eller anden Lejlighed til at trække sig helt ud af Politiken, hvad han dog uden Vanskelighed k nde have gjort. Da Steffens besøgte ham under sit Pariserophold 1815, søgte han at overtale ham til at forlade Paris og søge en Ansættelse ved det nyoprettede Universitet i Bonn; men Bruun afslog det paa det bestemteste.

Det sandsynligste er vel det, at Bruun, der var saa klar og saa konsekvent, saa længe det kun drejede sig om politiske Ideer i deres abstrakte Almindelighed, fuldstændig tabte Fodfæste og Fatning, saa snart han stod over for den praktiske Politik, hvor ikke længer Principerne i deres Renhed gjöre sig gældende, men hvor alt er plumret og blandet. Den samme Iagttagelse lader sig ofte gjöre med Hensyn til abstrakt-logiske Intelligenser, at de, naar de maa forlade deres egentlige Felt og tvinges i Lag med Livets raa Realiteter, ganske forvirres og, da de ikke længer have noget Kompas, tabe al Karakter og blive et let Bytte for Omgivelserne, der have mere praktisk Verdenserfaring. At Bruuns Friheds-

sværmeri i hans første Periode hvilede paa en ren logisk Basis, er let at se. Han begejstredes af Friheds- og Lighedsideerne, fordi de vare i Overensstemmelse med Fornuften, fordi de intet Hemmelighedskræmmeri og ingen brutal Magt behøvede til deres Forsvar, men var Kort, der kunde lægges paa Bordet. Den Slags Folk egne sig fortrinlig til Agitatorer i en Gjennembrudstid; men længere række deres Evner heller ikke. I de rolige Tiders Akkordpolitik ville de altid blive vildfarende, eller de blive skudte til Side af Udviklingen.

Bruun var imidlertid en alt for rastløs Aand, til at han godvillig skulde have gaaet ind paa at trække sig tilbage fra den journalistiske Tumleplads. Formodentlig vilde hans økonomiske Forhold ogsaa vanskelig have tilladt det. Samtidig med at han ved en Række geografiske Arbejder øgede sit videnskabelige Ry, fortsatte han sit Bladskriveri, overtog i 1818 en Stilling som Medredaktør af „Journal des Débats“ med en aarlig Gage af 8000 Fr., som han beholdt til sin Død.

Han levede i fortrolig Omgang med berømte franske Videnskabsmænd og Forfattere og aabnede under Ludvig den attende en meget besøgt Salon. Han tabte aldrig Interessen for sit Fædreland — hans Brev til Feldborg 1825 er et talende Vidnesbyrd derom — og Danske, som gæstede ham i Paris,

vare altid sikre paa en god Modtagelse. Han nærede derfor ogsaa et levende Ønske om at faa sin Landsforvisningsdom hævet, og det var ham som en venlig Solstraale i hans Livs Aften, da Frederik den sjette paa hans Ansøgning derom tilstod ham denne Bön. Han fik dog ikke Tid til at gjöre Brug af denne Naade; thi inden et Aar efter døde han den fjortende December 1826, „maaske mere som Følge af alt for anspændt Arbejde og Tænken end af nogen legemlig Skrøbelighed". Endnu sine sidste Dage arbejdede han med rastløs Iver.

Journal des Débats, der stod i Ry for Sprogrenhed, gav ham efter hans Død det Vidnesbyrd, at han altid havde haandhævet det franske Sprog paa bedste Maade, endskjönt der stundom indsneg sig Smaafejl i hans Stil. Han efterlod sin Enke (han var gift med en fransk Dame) og sine to Sönner uden Formue. Redaktionen af Journal des Débats tilstod hende imidlertid en Pension af 1200 Fr. En Del fremragende Videnskabsmænd og Forfattere (deriblandt Folk som Coussin, Alexandre Humboldt og Chateaubriand) ansøgte ogsaa gjennem den danske Minister i Paris den danske Regering om en Pension for hende. Denne Ansøgning blev, uagtet den anbefaledes baade af den danske Gesandt og af Departementet for de udenlandske Sager, ikke bevilget; derimod tilstod

Kongen allernaadigst Malte-Bruns efterladte en Gratifikation af 1000 Frs. en Gang for alle.

Naar man eftersøger de samtidiges Domme om Malte Konrad Bruun, saa lyde de gjennemgaaende gunstigt. Hvor skarpt de end dömme om hans politiske Vægelsind, saa er der kun én Mening om hans personlige Elskværdighed og Uegennyttighed. I dette Punkt samstemme de forskjelligste Karakterer. Rahbek kalder ham det blide, gode Menneske. I. P. Mynster, Nyerup, Steffens og Oehlenschläger omtale ham alle med Velvilje. Kun med sin Ungdoms Afgud P. A. Heiberg naaede han aldrig at komme paa nogen god Fod. De törnede skarpt sammen i „Dyvekefejden" (en Avisfejde om, hvem af to navngivne Skuespillerinder der burde spille Dyvekes Rolle i Samsøes Stykke af samme Navn) og skjönt der blev tilvejebragt en formel Forsoning, blev Forholdet mellem dem for bestandig koldt. „Heiberg hadede dette svage Menneske", skriver Steffens. „Malte Bruun syntes at frygte sin Landsmand. De saas aldrig." Sikkert laa der i disse Karakterer de færrest mulige Forudsætninger for Forstaaelse.

Det lette og upaalidelige i Bruuns Karakter var forenet med noget nobelt og menneskekjærligt. Rahbek, der ellers ikke var nogen Beundrer af hans politiske Agitation, omtaler hans Varme for alt ædelt og godt, hans ualmindelig rene Sæder og den Raskhed,

Tjenstfærdighed og personlige Uforsagthed, han viste i Ildebrandens Dage. Der synes i disse Ord af Rahbeks Erindringer at ligge en Oprejsning for den Beskyldning for Fejghed, man ellers plejer at hæfte til Bruuns Navn, og som finder Næring i den oven anførte Udtalelse af Rahbek. Det er ogsaa bekjendt, at Bruun i Paris modtog en Udfordring af en fransk Journalist, dog lykkedes det hans Venner at faa Duellen forhindret, efter at de allerede vare mødte paa Kampladsen.

Saa skarp Bruun var i sine Udfald mod politiske Modstandere, saa hensynsløs han var i sin Spot over dem og i sin Kritik af det, der syntes ham slet, saa lidt nærede han af personligt Had og Bitterhed — Sag og Person var for ham to absolut uensartede Ting. En Tysker, der opholdt sig lang Tid i Paris, fortæller følgende Anekdote om ham: Malte-Brun havde faaet et Horn i Siden paa den lærde Professor Biot ved den polytekniske Skole i Paris. Han skrev da et Stykke i en Avis, som efter Foregivende skulde være skrevet af en af denne Skoles Elever, og hvori Biot omtaltes paa en noget bitter Maade. Det kom imidlertid ud, at Malte-Brun var Forfatteren, og en Del af Eleverne begav sig en Dag til ham, overfaldt ham, gjennempryglede ham og tog derpaa Flugten. Denne Voldshandling vakte megen Opsigt, og man fortalte det til Napoleon, der kun skal

have smilet derover, skjönt andre ville vide, at han befalede, at Voldsmændene skulde ordentlig afstraffes. Da Biot fik at vide, hvad der var sket, vilde han ikke have Ord for at have haft Del deri, men lod i et andet Blad, som stod til hans Raadighed, indrykke en Afhandling, hvori han omtalte Bruun paa en rosende Maade. Denne, der ikke vilde staa tilbage i Galanteri, roste igjen Biot i sit Organ, og saaledes endte Striden paa ægte Fransk som en Kappestrid i Komplimenter. I Stedet for at faa de unge Mennesker eksemplarisk afstraffede, hvad der ikke vilde have faldet Bruun vanskeligt, søgte han at faa hele Sagen dysset ned.

Hvad Bruuns digteriske Virksomhed angaar, saa har Efterslægten fuldstændig underkjendt Samtidens Dom om denne. Af hans upolitiske Digtning findes der næppe længer nogen Prøve i Anthologier eller Værker, der ere tilgængelige for et almindeligt Publikum. Selv den af C. Molbech saa lovpriste Ode over Bernstorff er saa godt som glemt. Og med rette; thi Bruun var i Virkeligheden ikke Digter, man finder aldrig hos ham disse isprængte Guldkorn, for hvis Skyld vi endnu læse Ambrosius Stub og Ewald.

Derimod førte han, saa snart han vendte sig til politiske Emner, en kvik og spændstig Pen. Ikke at han egentlig frembragte noget betydeligt eller originalt, men han var, hvad

vi i vore Dages Sprogbrug kalder en flink Føljetonist. Medens de fleste af de samtidige Essayister udmærke sig ved en ulidelig Bredde og Kjedsommelighed, læser man endnu adskillige af Bruuns Piecer og Artikler med Fornöjelse. Som Polemiker raader han over en drengeagtig Raptungethed og en betydelig bon sens. Derimod skal man lige saa lidt i hans som i Heibergs Værker søge noget virkeligt Lune. Dette beror jo paa en Understrøm af bunden Følelse, af Lyrik; men Bruuns alt overskyggende og saa at sige eneste Evne er hans skarpe, sønderlemmende Forstand. Han faldt i den Henseende sammen med sin Tid.

Hans Skæbne har givet hans Bøger (og da navnlig „Aristokraternes Katekismus") en Interesse ud over den, de have i sig selv. Men ogsaa bortset derfra fortjene flere af disse at kjendes som et karakteristisk Blad af det attende Aarhundredes Literatur.

Aristokraternes

Katekismus

eller

kort og tydelig Anvisning

til den

alene saliggjörende politiske Tro.

Med et Anhang

af aristokratiske Salmer.

Til Troens Bestyrkelse hos de enfoldige
og de vantroendes Omvendelse.

Til

Hs. Kejserlige Majestæt

Sultan Selim den Tredje.

Ej Kaps, Tokajs og Cyperns Vin,
Ej svanebarmet Glut med Rosenkind,
Ej Sabel fra Damask, besat i alle Kanter
Med Dekans og Golkondas Diamanter,
Kan jeg til Offer bringe dig.
Dog, underdanigen jeg nærmer mig,
I Haab, at ej forstødt fra dine Fødder blive,
Og giver, hvad jeg kan. Jeg kan kun
Bøger give.

Tillad, at denne Bog dig dediceres maa,
Du suveræneste blandt Suveræner.
Dit Navn, dit store Navn, ved alle Hoffer
tjener
Den som et Kreditiv paa ægte Hofmandstro.
Den Bog, der har den sjældne Ære,
Et saa udemokratisk Navn at bære,
Tör, uden Frygt for at beles,
Sig lade se i kongelige Kabinetter,
Paa Assemblé og ved Hofdamers Toiletter
Og selv i Kammerjunkers Kreds.

Den du, o Sultan! vil beskjærme,
Ler kun ad Recensenterkøllens Ram,
Og selv fiskalske Tigerdyr til ham
Sig ej med udstrakt Klo tör nærme.

Tillad, at hurtig som den Hvirvelvind,
Der førte Mahomed i Himlen ind,
Min Musa, løftet op paa Fantasiens Vinger,
Sig over Land og Hav paa Örnens Vej fremsvinger,
Og daler blandt Seraillets Herlighed
Paa din elastiskbløde Sofa ned! —
Der ser hun Mufti henrykt læse
For Storveziren og for dig min Piece,
Smukt translateret af en Emigrant.
Og se, i det en Glædestaare randt
Ned paa hans purpurrøde Næse,
Han raaber, vendt mod Nordens Kant:
„Held, Held det Monarki, som slige Bøger ejer,
„Hvori til Punkt og Prikke er bevist,
„At Fødslens Slumpetræf, en blodig Sejer,
„Et Ja, fralokket dels ved Trusler, dels ved List,
„Er mer, langt mer end nok for Ret at have,
„Naar man gjör en Nation til Arve-Slave.
„Ja, Sultan, denne Katekismus kan
„Du ved et Ferman straks avtorisere
„Til förste Læsebog at være
„For alle Skoler i vort Land.

Ak, vilde dog Hr. Mufti ogsaa raade
Hans kejserlige Höjhed til, at han
Gav dens Forfatter en Pension i Naade,
Thi af den franske Republik
Og de amerikanske Stater
Jeg vistnok ej Belönning fik.
De andre kristelige Potentater
For okkuperte er i dette Öjeblik
Med Cour, Tedeum, Opera,
Med Balparé og Ligprocessioner,
Og med den Qvæstion for alle Qvæstioner:
Hvor faa vi Penge fra?
Til at de kunde ned fra Tronens Himmelhöje
Et allernaadigst Par af Ører böje
Til nogen prentet Bog,
Der ej er Ceremoniale,
Og ej Geburtsdags-Tale,
Og ej en Gang Prolog!

Allerunderdanigst

af

Forfatteren.

Fortale.

„Geni var fordum Politiets Plage,
„Men Kongen hørte F***s Klage,
„Slaa Hundene, han bød, og lad Genier gaa,
„Dem Hof- og Stadsrets Dom skal slaa."
Saa skrev en Digter, og det véd vor Herre
Og denne Digter selv, saa vidt jeg tror,
At Hof- og Stadsret har opfyldt hans Ord.
Men ak, hvad hjælper det? Desværre,
Den slemme Skade daglig gror,
Hvorfra alene Folkevennen kunde
Kureret Danmark. Ak, men han er død!
Giftfulde Bid af jakobinske Hunde
Ham joge ned til Gravens mørke Skjød.
Hvo redder Landet nu? Vel Zetlitz sønderbrød
Paa Folkevennens Grav sin glade, kjælne Lyra
Og greb til Straffens Ris. I tordnende Satyra
Det smældende om Danskens Ører lød.
Men ak, paa haarden Ryg gik det i Stykker,

Og Skolemesteren
Tog ydmyg sine Ord i sig igjen,
Og Dannemark blev ved de gamle Nykker.
Man tog som för i Frankrigs Skæbne Del,
Selv i Kasernerne, ja selv til Hove
Der gaves Folk, der saa i samme Oldtidslove
Ej mange Spor til Agt for Folkets Ret og Vel.
Man blev som hidtil ved at flikke
Paa Paines Sko.
Ja, det som værre er, man lader ikke
De fromme Kirkens Faar i Ro
Paa Troens Mark det sande Sjælefoder spise,
Men dette Kætterpak vil dem nu vise,
Hvor giftig Urt, hvor sunde Planter gro.
Og det er dog en aabenbare Sandhed,
At naar man vover först at røre ved
Den hellige Treenighed,
Undfangelsen foruden Mandhed,
Cum ceteris
Ecclesiæ mysteriis,
Saa falder baade Religionen
Og Tronen! —

O, men et Haab tilbage er! —
En Talisman, som kan betvinge
De Djævelens Indskydelser,
Der sikkert al den hele Støj frembringe,
Et Lyn, hvis pludselige: Stop!
Skal faa hver Demokrat til at besvime
Og standse, i en höj, en hellig Time

Oplysningens vanhellige Galop! —
Kort sagt, til Hjælp for Augsburgskonfessionen,
Til Hjælp for Konstitutionen
Af sekstenhundrede og treds,
Fremtræder her, i bistre Fjenders Kreds —
Min Katekismus!
Den skal med Sandheds skarpe Sværd
Hin onde Aand, Demokratismus!
Og dennes hele Helvedhær,
Voltaire, Friederich, Rousseau og Paine,
De to fordömte Folk ved Shulkill og ved Seine,
Som först paa Knæ for Friheds Dæmon laa,
Ja alskens Filosofer, Demokrater,
Tvetunger selv og Moderater
Paa Flugten slaa.
Opmuntrede ved dens Eksempel,
O sande Politik, trindt om dit Tempel
En Hær af djærve Kæmper skal fremstaa,
Utallige, som Frø'r i vaade Enge,
Som Tøsene, der sig til Bibellæsning trænge,
Som flove Vers mod Nytaarstid,
Som tomme Sæder i Hr. Sniksnaks Kirke. —
Ja, dersom Sandheds Kraft mod Daarers Vid
Formaar et Gran, saa skal, trods alskens Bjæf og Bid,
Min Piece Verdens Redning virke.

O Royalisme, dig paakalder jeg,
O du Fiskalers Gud, som lönner sødt din Dyrker

Med Guld og Smil, med Nögler og med Steg,
Du, som opliver end og styrker
En Schiraks Mod, naar hver hans Profeti
Ubönhørt Skæbnens Øre gik forbi, —
Bestraal mig med dit klare Naades Öje!
Opflam mit Mod i Kampens djærve Möje!
At alle dine Fjender falde maa,
Dit Navn lovsynges höjt af Jordens Millioner,
Og evigtryg, blandt Garder og Kanoner,
Paa Friheds Grus din Marmortrone staa!

M. K. Bruun.

Indledning.

1. Min lille Junker, kan De finde Dem i Middelstanden og borgerlige Kaar?

Nej, jeg afskyr den gemene Middelmaadighed og vil ikke fornedre mig til noget, der er lavere end i det höjeste Löjtenanten og Hofjunkeren.

2. Du vil altsaa gjærne være stor til Hove og höjt i Rangforordningen?

Ja, kunde jeg kun blive det.

3. Hvorledes tænker du, man bliver det?

Jeg haver af mangfoldige store og fornemme Folks Mund fornummet, at man bliver det ved at antage den alene saliggjörende politiske Tro.

4. Hvor læres denne politiske Tro?

I adskillige fortræffelige og grundige Skrifter, saasom Hr. Etatsraad Schiraks

Politisches Journal, i Folkevennen, i Burkes og Hr. Kammerherre Morgenstjernes Skrift imod Paine, i Girtanners Annaler og Revolutionsalmanakken, i det — Fyns Adel være lovet! — ogsaa paa Dansk udkomne Wiener Zeitschrift, samt endeligen og især i Generalfiskal Skibsteds Procedurer.

5. Men hvorledes kan du vide, at disse Skrifter indeholde den sande politiske Tro, som kan gjöre dig stor til Hove?

Fordi Hofferne have indblæst dem baade hvad og hvorledes de skulle skrive. Denne Inspiration tilstaa disse Skribenter selv, især Schirak og Burke.

6. Men hvorledes vil du i Korthed lære alt det meget, der indeholdes i disse mange Skrifter?

I den nylig udkomne aristokratiske Katekismus, som er udgivet til Troens Bestyrkelse hos de enfoldige og til de vantroendes, det er: Filosofers, Republikaneres og Demokraters Omvendelse.

Aristokratisk Katekismus.

Første Part.

De syv store Bud.

1. Du skal frygte, elske og adlyde din regerende Herre og hans Familie over alle Ting.

Det er: Naar din Arveherre og Konge eller hans Familie befaler dig at dræbe din Ven eller dine Forældre, naar han byder dig at bekjende en Lærdom, hvilken du afskyr, naar han fordrer en Mened eller et Forræderi af dig, naar han forbyder dig at udøve en hellig Pligt, saa skal du med Ærbødighed anhøre, med Fornöjelse modtage og med Nöjagtighed udføre slig allernaadigst Befaling, ja du maa siden efter ikke engang føle Samvittighedsnag derover.

2. Du skal give din Herre Skat og Laan og alt, hvad han ønsker og befaler.

Det er: Du har ingen Ejendom, som jo din Herre kan tage fra dig, dels paa én Gang, om han saa maatte behage, dels lidt efter lidt ved Paalæg, som han ikke behøver at gjöre dig eller nogen anden end Gud og sin Samvittighed Regnskab for; altsammen efter det smukke Sprog: Lyster Kongen dit Gods at tage, hvad eller Kys af din Ægtemage, kun buk, hold Munden, buk atter og ti.

3. Du skal ikke tage din Herres Navn forfængeligen.

Det er: Du skal ikke nævne din Herre uden med den dybeste Ærefrygt, som maa vise sig baade i Ord, Gebærder og Stilling. I Henseende til Ordene, da bör det sig aldrig at sige blot f. E. Kongen, men i det ringeste enten Hs. Majestæt eller: Vor Allernaadigste Konge, dog helst begge Dele paa én Gang. Til Gebærderne henhøre dybe Buk, Hattens Aftagelse i hundrede Skridts Frastand o. s. v. Stillingen maa være det fuldkomneste Udtryk af tilbedende Ærefrygt, og derfor maa en sand aristokratisk troende studere dette i Engels Mimik.

4. Kom i Hu at deltage i alle din Herres Glæder og Sorger.

Det er: Du skal helligholde hans og hans Families Fødselsdage ved Baller, Illu-

minationer, Gjæstebud, Kantater o. s. v. Item altid besörge det trykt i Aviserne, andre til et godt Eksempel. — Ligeledes maa du altid passe nöje paa Hofsorgen, og for alting maa du ingensteds glemme at spörge efter de dyrebare Herskabers Velbefindende. Naar der er sket noget ubehageligt for Hoffet, saa maa du vel tage i Agt, at du ser bedrøvet ud.

5. Du skal ikke bære Medynk med nogen Demokrat.

Det er: Du skal billige alt, hvad din naadige Herre finder for godt at gjöre imod hans Magts og Æres Fjender. Jager han en talentrig og ærlig Mand i Landflygtighed, fordi han f. Eks. havde rost Pethion, saa sig: Det var retfærdigt, og skriv, hvis du kan, en Lovtale over Regeringens Kjærlighed for Sandhed, eller en Ode over den allernaadigst forundte Tænkefrihed. Forfølger man med offentlige og hemmelige Trusler en for Døden liggende Mand, saa pris den kongelige Ædelmodighed. Foragtes og tilsidesættes de retfærdigste, de mest beviste Klager over en Befalingsmands, en Magistrats Plyndresyge og Selvraadighed, saa smil, og tal om kjedsommelig Overhæng, om skyldig Ærbødighed for de konstituerede Øvrigheder o. s. v.

6. Du skal ikke aflægge noget formasteligt Vidnesbyrd om nogen bedre Regeringsform end den eksisterende.

Det er: Om dit Land ingen anden Konstitution har end den regerendes Indfald og Vilje; om ingen Pligt eller intet tilstrækkeligt Ansvar for Pligter er paalagt ham, om ingen Rettighed er betrygget for Undersaatterne, om denne hele Statsforfatning, fremtvunget ved List, omgjærdet af Vold, trykker haardeligen dit Fædreneland ned og føder Misbrug og Slavetaalmod, Udsugelser og Undertrykkelser af sig, kort, om alting galt og forstyrret er, hvad bryder du dig om Riger, drik Punsch, vær doven og fjas med Piger, tal for Guds Skyld ikke et Ord — — end sige skriv en Tøddel — om at der gives andre Regeringsformer, men udryd hellere om muligt al Kundskab derom baade hos dig selv og andre. Saadan en Forfatning er just til din Fordel. Søg du at fiske i rørte Vande, og lad Statens Skib sejle sin Kaas, om det sejlede lige ind paa en Klippe. Strander det, bliver der altid noget for dig at sanke op.

7. Du skal end ikke begjære Friheden.

Det er: Du skal udrydde enhver Tvivl, som kunde opstaa hos dig, om hine foregaaende Buds Hellighed og Gyldighed; du skal bortkaste alle Tanker om andre Rettig-

heder og Pligter end dem, der følge deraf; du skal udrense fra dit Bryst al saadan menneskelig Skrøbelighed, paa det at du med en stærk, varm og uryggelig Tro antager alle disse Bud og af dit hele Hjærte og Sind, uden noget Ønske om en anden Tilstand, føler dig lyksalig ved at adlyde dem.

Anden Part.

De tre Gang tre Trosartikler.

1.

Det evropæiske eller Menneskenes Symbolum.

Jeg tror paa ét Menneskes Ufejlbarhed, uendelige Visdom og Godhed, Allestedsnærværelse og Almagt.

Jeg tror paa Forsynets Naade, at det alletider vil i en arvelig Række skjænke os lige saa ufejlbare, alvise, allestedsnærværende og almægtige Mennesker.

Jeg tror en blind Hengivenhed under den Enes Vilje, uden Fordring paa Ansvar eller Regnskab, at være alle Undersaatters Pligt indtil deres Død.

2.

Det afrikanske eller Dyrenes Symbolum.

Jeg tror paa Løvens Kløer, d. e. at de ere de stærkeste blandt alle Dyrekløer og derfor fuldkommen berettigede til at beherske alle Dyr, (NB. følgende Ord hvisker man) som ikke ere stærke nok til at modsætte sig.

Jeg tror paa Løvens Tænder, d. e. at Gud Skaberen har i disse Tænder givet Løven et Patent paa at maatte spise alle de andre Dyrs Føde og dem selv med.

Jeg tror paa Løvens Manke, d. e. at alt det Utöj, som kryber i denne, er ædlere og bedre, ikke blot end alt andet Utöj paa Jorden, men selv end de ædleste og forstandigste Dyr.

3.

Det schirakiske eller Emigranternes Symbolum.

Jeg tror paa Monarkiet, den eneste retmæssige og tilladelige Regeringsform, som haver frembragt Assembléer, Opera, Kammerjunkere, Marskalstave, Stjærner, Slotte, staaende Arméer og alt, hvad andet stort, fint og fornemt der er i Himmelen og paa Jorden.

Jeg tror paa Adelen, Monarkiets en-

baarne Sön, som först blev undfangen af Hovmod og Egennytte, siden pint og forfulgt af den ugudelige Filosofi, omsider i Frankrig af Frihed og Lighed korsfæstet og ihjelslaaet, henfoer derfra til Tyskland og prædikede der for Kongen af Pröjsens Aander; men, da den ikke kunde omvende dem, opfoer til Engelland og satte sig der ved Hr. William Pitts Fødder, hvorfra den snart skal komme paa den britiske Flaade, udrustet med Guineer, Kanoner samt Manifester i alle Formater, for at holde Dom over levende og døde i Paris.

Jeg tror paa den sönlige Underdanigheds-Aand, som udgaar fra Monarkiet og Adelen, som udbreder Ydmyghed og Taalmod i Borgernes Hjærter, som tager den forfængelige Fornuft fangen i den blinde Tros Snarer. Jeg tror en royalistisk Kirke, som er det höjærværdige Selskab imod Oplysningen, stiftet i Altona af Schirak, en fuldkommen Udryddelse af alle demokratiske Kætterier, og efter Fornuftens og Frihedens Død et nyt, evigt og himmelsk Versailles, hvor den triumferende royalistiske Kirke, smykket med hvide Kokarder, skal evig synge et evigt Vive le roi.

(Dette sidste Symbolum har alt Jerusalems Skomager ladet trykke i sin Rejsebeskrivelse. Det citeres derfor her blot med nogle Berigtigelser for Fuldstændigheds Skyld.)

Tredje Part.

De hellige Hemmeligheder.

1.

Adskillige fine og listige Streger, hvorved en rettroende Aristokrat kan gjöre sin Lykke, men som först, naar han troligen har efterlevet de syv store Bud og besvoren de tre Gang tre Trosartikler, kunne læres ham og lykkes for ham, kaldes de hellige Hemmeligheder eller de aristokratiske Sakramenter og ere i Tallet fem.

2.

Det förste Sakrament er Refereringen. Det bestaar i at fortælle Stormændene alle de Lovtaler, man hører og ikke hører over dem. Vel synes dette Kunstgreb næsten alt for almindeligt til at kaldes en Hemmelighed; men der gives den gemene og den fine Art af Referering; hin ser alt for meget lig et ærligt Hjærtes Udbrud til at være ægte aristokratisk og kan undertiden endog være sin Ophavsmand til Skade; ved denne er derimod et betydeligt Skridt gjort fremad til Yndest og Befordring.

3.

Det andet er Spionering, som bestaar i

at efterforske Venners og Fjenders Samtaler og Planer og at bringe det, enten det er behageligt eller ubehageligt, for vedkommendes Øren. Dette giver rigtignok undertiden megen Fortræd af sig, naar det gjöres med Uforstand, men naar det drives forsigtigen og snildeligen, saa kan man ikke alene skaffe sig de Stores Venskab, for hvilke man spionerer, men endog holde gode Miner med de Smaafolk eller det demokratiske Pak, som man udspionerer. Den er et Trin videre frem end den blotte Referering.

4.

Det tredje er Spillekunsten, som bestaar i, at man altid er rede til et Parti hos sin naadige Mæcen, enten man derved forsömmer sine Forretninger eller ikke, da at man véd med Glædesminer i Ansigtet at tabe sine Penge, enten saa man siden skal laane eller stjæle for at erstatte Tabet.

5.

Det fjerde mellem disse hellige Mysterier kaldes Jøderiet. Det bestaar i at forskaffe Patronerne Penge, at laane hos de døbte saavel som hos de ikke døbte Jøder. Herved har mangen en Mand i Stilhed gjort sig Storfolkene uendelig forbundne, og den,

som vil bane sig Vejen til selv at vorde med Tiden en Stormand, bör ikke forsmaa denne Gjenvej.

Det femte og dybeste mellem alle den aristokratiske Tros Mysterier er Kobleriet. Det beskriver en profan Skribent, navnlig Voss, saaledes:

„Man führe seinem Herrn
„Sein Weib und seine Töchter zu,
„Und — trage Band und Stern.

NB. Alle disse Aristokratiets Hemmeligheder nævnes her blot korteligen. Den udførlige Forklaring deraf hører ikke hen til Katekismussen, som kun skal indeholde de förste Fundamenter.

Aristokraternes Litani.

Ak, du kjære Himmel, bönhør os!
Staa os bi i disse onde Tider!
Giv os din Hjælp mod den frække Fornuft,
Som vil bryde ud af sine Lænker,
Af sine gamle retmæssige Baand.
Bevar os fra dens Vold!
Fra al dens List og Kløgt!

Fra alle dens Prædikanter,
Fra Journalister og Pamfletister,
Fra Naturretter og politiske Skrifter,
Fra Oversættelser af Paine og Robespierre,
Fra al falsk Lære
Bevar os, kjære Herre Gud! —

Bevar os fra Trykkefrihed,
Denne Datter af Satan,
Hvis Skygge alt har udrettet saa meget ondt
Mod os og vore Börn,
Og som nu truer personligen at ville,
Trods den hellige Augsburgske Konfession,
Trods Kongeloven og Fiskalen,
Opslaa sin Bolig blandt os.
Du naadeligen os bevare
Fra al dens Vold og Svig!

Fra Ansvarlighed og Regnskab,
Fra Undersøgelse af Finans-Forfaldets Kilder,
Fra Reduktion af ufortjente Pensioner,
Fra Befordringernes Indretning efter Fortjenester, ikke efter Gunst og Gave,
Fra ørkesløse Hofembeders Afskaffelse,
Fra Opsyn over vore Forretninger,
Fra Opmærksomhed paa Klager imod os,
Fra Domstole uden Personsanseelse,
Fra Folket eller dets Udvalgte
Og fra deres Deltagen i Bestyrelsen
Bevar os etc.

Fra Adelsprivilegiernes Undergang,
Fra Negernes Frigivning,
(Et farligt Eksempel!)
Fra Bøndernes fuldkomne Frihed,
Fra bedre Skoleanstalter,
Fra deraf befrygtende Almenoplysning,
Fra nymodens Prækener,
Fra Populærfilosofis Udbredere,
Fra Marczoller og Gutfelder
Bevar os etc.

Fra flere Universiteter
Og deraf flydende Farer
For större Frihed i Studeringer,
Mindre Herredömme over Sandhederne o. s. v.,
Fra offentlige Bibliotheker,
Fra Læseselskaber,
Fra Bogtrykkerier og Boglader,
Fra Leipziger Messekataloger
Bevar os etc.

Fra en Theaterdirektion begavet med
Fornuft og Borgersind,
Fra farlige Skuespil,
Demokratiske og heterodokse Scener,
Fra Operaernes Forstødelse,
Fra Moralitet og Fædrenelandskhed,
Fra Dyveker og Ejner Tambeskjælvere,
Fra Brutus og Cæsars Død
Bevar os etc.

Tag i din Varetægt
Den aristokratiske Kirke
Og alle dens sande troende!
Lad profetisk Aand hvile
Paa Burke, Dundas, Pitt og Girtanner,
Paa Schirak og hans danske Efterlignere!
Send os snart en Trøster
I Folkevennens Sted!
Styrk Doktor Esaias Fleischer,
Naar drabelig han hæver sin Kølle
Over Repertørens Isse!
Beskyt Universitets-Journalisten,
Hvad enten han paatager Cerberus' Skikkelse,
Bjæffer ad Berger og viser Tænder ad Vilse,
Eller han, som Herkules,
Slaas med Pygmæerne i Iris,
Knuser Robespierre og Sveistrup,
Ja dræber dem saa fuldt, som han fordum
Dræbte Horats i en Version!

Ogsaa den Augsburgske Konfession
Beskjærme du!
Befæst Kirkens Flaade ved dens Ankere,
At de maa holde fast mod Vindkastene
Fra Repertoriumet,
Fra fysisk og politisk Magasin,
Fra Samleren,
Fra lærde Efterretninger,
Fra Jesus og Fornuften,
At ikke de troendes Orlogsskibe og Barkasser

Med samt Kapitajner, Matroser og Passagerer,
Skal kuldsejle i en naturalistisk Storm
Eller strande paa Riems og Tellers Klipper
Eller opsluges af Kants Malström!
Lad dem med Dogmatikens Kanoner
Bore Fornuften i Sænk!
Eller lad dem lykkelig entre den
Og føre den hjem som god Prise
I Troens Havn! —

Endelig alle Inkvisitionstribunaler,
Dem som befale Proces imod Bøger,
Og dem, som føre dem,
Kancellier og Fiskaler,
Censorer og Denunciateurer,
Bogforbud og Lettres de cachet,
Bevare du fra Fornuftens Angreb,
Fra Sandhedens skarpe Vaaben,
Fra Vittighedens Bomber!
Bönhør os, kjære Herre Gud.

Aristokratiske Salmer.

I.

Begyndelses-Sang.

Til Melod.: O store Gud, vi love dig.

1. O Kongemagt, vi love dig.
Du skjærmer al vor List og Svig.
Hvad er vel Aristokrati,
Naar du vil det ej stande bi?

2. Beskyt, beskyt dog evig os,
Fornufts og Folkets Raab til Trods!
Lad os som Engle om dig staa,
Og demokratisk Vold nedslaa!

3. Hør evig vore søde Ord!
Lyt evig til vort Jubelkor!
Du suge Viraksdampen ind,
Vi ofre dig med trofast Sind!

4. O da skal Pøblens dumme Skrig
Ej mer inkommodere dig!
Vi kvæle skal Skribenters Røst,
Og alt omkring dig være tyst!

5. Men ogsaa du med runde Haand
Uddele Nögler, Stjærner, Baand,
Ja, tomme Kasses Suk til Trods,
Du gavmild pensionere os.

6. O Kongemagt, hersk Jorden om!
Knus Mindet af Athen og Rom;
For alt du undertvinge dig
Amerika og Frankerig!

7. Ja, sluk hver Gnist af Sandhed ud! —
Da skal du være Jordens Gud,
Og Mennesk'heden ved din Haand
Skal evig gaa i Börnebaand!

II.

Daglig Bön.

Til Melod.: Fryd dig ved Livet.

Stjærner og Titler,
Eder jeg bejler til!
Én Gang I fryde
Mig med et Smil!
Gid al min Vandel tækkes maa
Min allernaadigste Mæcen!
Gid jeg min Sjæl bevare fri
Fra demokratisk Men!
Stjærner og etc.

Gid jeg fra proppet Forgemak
Först naadig indladt blive maa!
Gid jeg paa Hoffets glatte Is
Ej falde maa, men staa!
Stjærner og etc.

Gid Smaafolk krumme ydmyg Ryg,
Naar min Karosse ruller frem!
Med bange Blik, med Hat i Haand
Om mig jeg skue dem!

Stjærner og Titler,
Eder jeg bejler til!
Én Gang I fryde
Mig med et Smil!

III.

Et stille Suk.

(Naar man læser Aviserne.)

Gud, lad dog én Gang Hævnens Torden
vække
Syndfulde Jord! Lad den nedslaa de frække,
Som haane Konger — Præster — dig!
Send ned fra Himmerig,
I tyske Heltes Skikkelse, Serafers
Udvalgte Hær! Med Trin som Langulaffers
Til Babylon-Paris de nærme sig.

IV.

Aristokratiske Skaaler.

Til Melodi: Jeg synger gjærne om Kongers Magt.

(Forandret og forøget.)

1.

Bort Jakobinskhed fra dette Lag!
Bort Frihedsskaaler og Frihedsviser!
Kun Monarkiets den gode Sag

Vort Hjærte hylder, vor Tunge priser.
Ja, gid Musketter og gid Kanoner
Maa trygt beskjærme al Jordens Troner!
Hver Trones Skaal!

2.

Næst efter Tronen bör Ad'len staa,
Og derpaa först de gemene komme;
Thi gammel Orden haandhæves maa,
Trods alle næsvise, nye Domme.
Du Hjörnesten for al Kongedömme,
Höjbaarne Adel, af Hjærtet tømme
Vi her din Skaal!

3.

Dig, store Tyskland, vi takke bör:
Du Adelsmænd os i Flokke sender.
I Krig du stedse Mirakler gjör,
Og sejrer altid, naar du ej render.
Og havde Fransken kun höflig været,
Du sikkert var til Paris marcheret!
Stor-Tysklands Skaal!

4.

O franske Prinser, jert Navn er stort
Blandt Kreditorer, paa Hververhuse:
Vel sandt jert Felttog kun vared' kort,
Dog, det foreviged' Schiraks Muse.
Cousins Jer Kongerne endnu kalde;
Paa Knæ for Eder Lakejer falde:
Skaal derfor, Skaal!

5.

Prins York var smidig og rask og snild:
Men høflig, høflig han var tillige.
Han Ret ej altid beholde vil,
Og tit man saa ham sin Plads at vige.
Til Verdens Lykke paa ny han være
Anfører for sin Hr. Faders Hære!
Prins York, din Skaal!

6.

King George er langt fra at være bète,
Og herligt Kortene for ham falde,
Det er kun Heiberg, som nægter det,
Som tör hans Raadgiver „Satan“ kalde,
Nej, Visdom al hans Regering røber,
Og det er Lögn, at han Stemmer kjøber.
King George, din Skaal!

7.

Kan Retten tolkes med större Fynd,
End naar man tolker den med Kanoner?
Og tör vel nogen det kalde Synd,
Hvad Konger gjör for at vinde Troner?
I tre, som delte nys Polens Rige,
For Jer al Jordklodens Ønsker stige:
Gud lönne Jer!

8.

O, I som Cramer forjog fra Nord,
Da fræk han voved' Pethion at rose! —

Her standser Tungen! Her mangle Ord!
O, gunstigst tager det ej for Skose,
Om, uden mere Introducering,
Vi drikke, henrykt ved slig Regering,
En velment Skaal.

9.

Ja straffet vorde hver Sansculot,
Som fræk tör grave paa Kongers Ære!
Man straks maa hævne sig for hans Spot:
Dertil Fiskaler i Verden ere;
Et nyttigt Embed, hvor sure Miner
Mod det end gjöres af Jakobiner!
Fiskalers Skaal!

10.

Men godt gagere man alle dem,
Som tappert fægte mod Demokrater,
Som gaa paa Folkevens-Banen frem,
At redde Kirker og Potentater.
Til Kamp! Til Kamp imod Frihedsflokken!
Til Kamp! Til Kamp imod Kjætterskokken!
De Kæmpers Skaal!

V.

Aristokratisk Bordsalme.

Til Melodi: Hvor saare lidet vil der til.

Der Topf, der Topf ist's Vaterland
Das übrige sind — Frazen.
Voss.

1.

Hvad bryder jeg om Frihed mig,
Naar jeg har Mad og Klæde?
Naar jeg kun vorder fed og rig,
Mig trykker ej min Kjæde.
For Orden og for Rolighed
Maa Frihedsaanden kues ned;
Og ubegrænset Myndighed
I Ligheds Sted fremtræde.

2.

Hvad sludre I om Fædreland?
Vort Fædreland er Gryden.
Naar Frimand har kun Brød og Vand,
Vi hører fro dens Syden.
O, hvad er alskens Frihedssang
Mod denne søde Surreklang? —
Det Patriotens haarde Gang
Er mod vor bløde Nyden!

3.

I stedse fremad ville gaa
Og gjöre Verden bedre! —
O Daarer, hvor I stod, I staa!
Saa gjorde vore Fædre.

Den Mand, der sov evindelig,
Han aldrig har forsyndet sig;
Trods Kantianisk List og Svig,
Bör man det Ordsprog hædre.

4.

Ja, Sövnens Søster, Rolighed,
Dig kalder Kongers Vrimmel,
Dig Præsternes Mangfoldighed,
Dig Adlens bange Stimmel.
O, hvor, hvor er du flygtet hen?
Kom fra Seraillet hid igjen!
Kom fra dit elskte Spanien!
Kom fra dit Ruslands Himmel!

5.

Du standser snildt Oplysnings Flugt,
Naar den for höjt sig svinger.
O, hvor beklipper du saa smukt
Patriotismens Vinger!
O, kom og hersk paa Jorderig!
Med Skud, Raketter, Jubelskrig,
Vi hilse skal den Dag, som dig
Igjen til Jorden bringer.

Bagtale til Bogen selv.

Irruimus, densis & circumfundimur armis.
Virgil.

Jeg mærker nok, at det gaar mig med dig, min lille Bog, som det fordum gik min særdeles gode Ven Horats med hans, se den 20de Epistel. Du kan ikke finde dig i at blive hjemme, du vil ikke høre efter det smukke latinske Sprog, jeg dog har præket og verseret paa Dansk for dig: Bene qui latuit bene vixit: d. e. Den Bog, som ikke er trykt, er tryg for Recensioner. Men, naar en Bog først er renskreven, ja, saa kan Pokker ikke holde paa den; saa gaar det, som den salig Herre Virgilius siger: Fertur equis auriga, nec audit currus habenas; paa Dansk: Publicitetens Hest løber løbsk med Autor og render, i hvor meget han end holder paa Töjlen, lige midt ind mellem Recensenter og Fiskaler.

Jeg forstaar nok, hvad du vil, min gode Bog! Du törster efter den Lykke at staa smukt indhæftet paa Soldins Hylder, eller at ligge til Gjennembladning paa et af de lærde Klubborde. En stor Lykke! Du kan tro mig, du vil have et besværligt og farefuldt Liv. Ikke at tale om de Farer, du udsættes for, om en eller anden Nar skulde finde noget deri, som traf hans ömme Byld, og han da for des tydeligere at vise, det traf ham, upaatvivlelig river i det mindste det Blad af dig; ikke at tale om de Forfølgelser, en og anden höjrøstet Klubdemokrat vil bære dig med, for din tro Hengivenhed til Kongeloven: Saa ere der endnu mange, mange Lidelser, som vente dig. Dog, du faar at have din Vilje; og jeg vil blot give dig her nogle Raad, hvorved du kan undgaa noget af det onde, som venter dig.

Jeg havde saamænd tiltænkt dig det saa godt, at jeg paa Vers, og det endda i en „schwergereimte Ode à la Voss" vilde tage denne Afsked med dig og give dig disse Leveregler med paa din Rejse igjennem Verden. Saaledes havde jeg begyndt:

Min lille Bog, naar du nu gaar fra Seestes
Bogtrykkeri i Verdensassembléen ind,
Saa vid, du ej behage vil de flestes,
Og i det mindste ej de störstes Sind.
Thi meget faa vil tro sig rosede

Og næsten alle skosede*).
Dog hyl dig i din Dyd! Du er ej efter Moden,
Du er ej demokratisk fræk og fri,
Derfor forfølger dig et vist Parti,
Som drev en Morgenstjernes Bog til Urtc-boden
Og ærgred Folkevennen død.
Dog, ej de onde fly! Kun dobbelt kjæk dem mød!
De Demokraters Tid er snart forbi; men —
Ak, selv blandt vore Folk er nogle, der
Vil have dig mistænkt, min Bog, paa Timen
For at du en ironisk Spotter er.
— (Sligt kommer af den onde Verdens Væsen!
Man før har set en listig Fugl,
Som tog Aristokrater frisk ved Næsen,
En Jakobiner, svøbt i et ironisk Skjul). —
Hvis da fra Prækestol en Maaløe eller Langhorn,
En Antimarezoll dig taler til:
Svar: du har stræbt saa godt som de, med Troens Stanghorn
At kaste Kjætterne i Helveds Ild. —
For Piecehandlere vogt dig kun vel;

*) Rosede, skosede! Se der er disse *rime struccioli*, som Hr. Schak Staffelt har nyligen anbefalet os, ja endog foregaaet med sit opmuntrende Eksempel paa.

Buk dybt for Malling og for Reistrup;
Ønsk dem paa Styverfangsten meget Held! —
Men dersom han, der har vertert Horats ihjel
Og nylig knuset Robespierr' og Sveistrup,
Ser ind til dig — — —

(Men her forlod Pegasus mig, og jeg maa fortsætte min Tale i bunden Stil.)

Saa sig ham, at du ikke indeholder noget Gran af Kants Filosofi, hvilken han saa særdeles hader og frygter*), og at du følgelig haaber, han hverken vil bruge sine Tænder eller sin Herkuleskølle imod dig, men naadigen betragte dig som et uvigtigt dansk Skrift.

En vis filosofisk Recensent i Lærde Efterretninger, som ogsaa hader og frygter Kant, maa du ligeledes gjöre til din Velynder, ved at forsikre ham om, at du ønsker ham al mulig Lykke til i Forening med Baden at omstyrte Kant, og at du haaber, det lærde og filosofiske Evropa vil snart ærbødigen henvende sine Öjne paa dette deres store Foretagende, NB. naar de begynde derpaa.

Af Hr. M. Hagerup, Hr. H. G. Bechmann, Hr. Hans von Gyldenpalm etc. etc. udbed dig blot den ene, men store Gunst,

---

*) Oderint. dum metuant!

at de hverken i deres bundne eller ubundne Stil ville lovtale eller besynge dig.

Du bönfalde underdanigst den forhenværende Redaktør af Kritik og Antikritik, om han ikke nu, da han selv har lagt sig til Hvile, vilde laane dig Troens berömte Skjold, Hjælm og Harnisk imod de gloende Pile, som Demokraterne vist ville afskyde mod dig, fordi du er din Gud og Konge tro i disse onde Tider.

Den nærværende Redaktør af bemeldte Blad kan du underhaanden bede, at han kun ikke vil alt for nöjeregnende annotere det, om der skulde være et Bogstav eller en Tøddel skrevet eller trykt fejl i dig, for anden Fortræd har du ikke at frygte fra ham.

Dersom Recensenten i Iris tiltaler dig lakonisk, saa svar ham endnu mere lakonisk, det er: Ti og le.

Skulde du komme til Helsingør, saa stræb ogsaa der at udbrede den sande politiske Tro. Indprent vedkommende en fast Tro paa de Folks Redelighed, som anvendte tredivetusende Rigsdaler paa at anlægge en Fjerdingsmils Vej. Indprent dem Ærbødighed for de skjulte Grunde, der bevægede Kancelliet til ikke at agte paa deres Klage derover.

Alle Skoleholdere i Dannemark, som du maatte komme til, advare du mod Bahrdts „Katekismus der natürlichen Religion“, som en Hr. Seidelin vover at oversætte; tænk, en Bog af Bahrdt, midt i Balles Stift! O tempora, o mores!

Vil du rejse længere end til Altona, saa udbed dig et Pas af Etatsraad Schirak; det vil rekommandere dig hos alle tyske Hoffer. Vogt dig for det ugudelige Jena, hvor man, trods Badens Harme i Universitets-Journalen, vover at tale om Menneskets Stigen til Fuldkommenhed! Hils Hr. Aloysius Hofman fra bemeldte Universitets-Journalist og fortæl ham, at denne har nu lykkeligen afmaskeret den store og sorte Kabale, som blev spillet mod hans danske Oversætter, og som gjorde, at ingen læste hans Bog her.

Dog, jeg vil overlade til Hr. von Schirak at give dig flere Regler, om du skulde, hvorpaa jeg höjlig tvivler, rejse udenlands.

Altsaa kun et Raad endnu, min kjære Bog! Vogt dig her i Kjøbenhavn for den nye Naturkyndigheds Professor, som i den Fysikalske Aarbog har meget alvorligen og grundigen undersøgt og med meget dyb Eftertanke lykkeligen opløst den saare vanskelige Kvæstion:

„Hvorfor falde Tagstenene ned i Blæst?“ Thi vel handler du ikke i ringeste Maade om Fysik; men hvo véd, om ikke hans saa besynderligen skarpseende Öje kunde alligevel opdage fysikalske Fejl hos dig? Vogt dig for ham! thi det er en Magikus! paa Dansk en Heksemester! Han har jo skrevet en Bog, kaldet den naturlige Magi eller Heksekunst, hvori han, blandt andre Trolddomskunster, har lært alle Kokkepiger i Danmark, (i Fald de ikke vidste det för), hvorledes de skulle dryppe en Steg med Smör! O Visdoms og Kundskabs Dyb!

Og hermed far vel, min Bog. I, pedes quo te rapiunt et auræ! I, nostri memor!

M. K. B.

Indhold.

Side.

Dedikation 37
Fortale 40
Indledning 44
Katekismussens første Part 46
— anden Part 50
— tredje Part 53
Aristokratisk Litani 55
Aristokratiske Salmer 60
Nr. 1. Begyndelsessang 60
Nr. 2. Daglig Bön 61
Nr. 3. Et stille Suk 62
Nr. 4. Aristokratiske Skaaler 62
Nr. 5. Bordsalme 66
Bagtale til Bogen selv 68

At de, som forfølge Gudsfornægtere, ere selv de störste Gudsfornægtere.

Menneskene have næsten altid hadet dem, som elskede og søgte Sandheden. Især have Regeringer altid indbildt sig, at det var deres Sag at paalægge Tanken og Tankeytringen Lænker. Hvor de end ikke kunde finde det, som efter deres usle Love var Forbrydelse, have de opdigtet aldrig skete Ting eller ved et Magtsprog befalet, en skyldfri Handling at være Brøde.

Hæmon, en Filosof i Alexandrien under Ptolomæus Evergetes's Regering, paastod, at Menneskets Dyd var aldeles uafhængig af Tro paa Gud og Udødelighed. Han havde den priselige Sindighed ikke at fremsætte denne meget omtvistelige Sætning uden ved en given Lejlighed i et ved sin Titel udtrykkeligen blot for de lærde bestemt Skrift. Desuden foredrog han den, og alt, hvad han sagde, med den ædleste Anstændighed og den yderste Beskedenhed.

Men alt dette var ikke nok til at beskytte ham for de svage og usle Mennesker, som havde den unge, haarde, uforstandige Regents Øren. De indblæste denne beklagelsesværdige Yngling den afskyelige Sætning, at den Meningsfrihed, han efter nogle ædles Raad havde givet sit Folk, kun burde bruges til at fremlokke Sandhedsvennerne for siden desto bedre at kunne forfølge dem. Filosofer og Statsmænd modsatte sig forgæves. Deres Raad bleve ikke hørte. Regenten beskæmmede sig paa det yderste ved et uden Lov og Dom affattet Dekret, hvori han paastod, at Hæmon satte sin Hæder i at fornægte Gud. Dette var nu den sorteste, den dummeste Løgn. Der laa ikke ringeste Gudsfornægtelse i Hæmons Sætning, den indeholdt kun dette: „At Moralen er til förend Religionen, og at denne flyder af hin, ikke hin af denne.“ Det er gyseligt, naar en Regering tillader sig at paalyve Borgerne Ting, de aldrig have tænkt; naar de herskende, som skulde være Folkets Vejleder til Sandhed, tage til deres Valgsprog: Calumniare audacter, semper aliqvid hæret.

Men om endog en fremstod og — hvad Hæmon ikke har gjort — fornægtede Gud, skulde derfor en Regering, som har erklæret Meningsfrihed, forfølge denne?

Nej, den var da selv den störste Gudsfornægter, thi

1) Den tiltroede Gud ikke Magt nok til at straffe sine Fjender, ikke Evne til at forsvare sin Eksistens.

2) Gud har givet Menneskene Fornuft, for at de skulle overbevise og ikke overvælde hinanden. Den Regering, som bruger Magt for at undertrykke Tanker, handler derfor aabenbart imod Guds Indretning. — (Den opfordrer desuden Undersaatterne til Opstand; thi naar man ikke længere maa sige sine Tanker (end ikke med den yderste Sindighed), naar en Regering ikke vil høre Grunde, saa bör og maa man bruge Kugler og Dolke).

3) Hvad en Regering lover sit Folk, det lover den for Guds Aasyn. Bryder den sine Løfter, tramper den, forført af Ondskab, den Meningsfrihed i Gjerningen under Fødder, som den i Ord forkynder og opmuntrer — frygter den lige saa lidet for en straffende Verdens Lovgiver som for sit mishandlede Folk. — Mon man da ikke har Ret at anse den for praktisk Gudsfornægter.

Ptolemæus Evergetes var maaske blevet en god Konge, om ikke alt for tidlig og alt for ødsel udstrøet Ros havde kvalt det godes Spirer. Man kaldte ham Evergetes (den velhandlende), og — han ophørte at være det.

Hvo som det behøver, spejle sig i hans Eksempel. (Oversat af Græsk).

En besynderlig Trykkefrihedslov i Kejserdömmet Abessinien.

Vi ere saa lykkelige at have en — efter Omstændighederne — tydelig og bestemt Anordning for Trykkefriheden (gid den kun altid overholdtes!) vi ere saa lykkelige, siger jeg, thi under enhver anden end den republikanske Regeringsform er det allerede en overordentlig og ubegribelig stor Lykke, at ikke al Menneskerettighed er forvist. Det er en stor, men usikker Lykke; thi den er blot grundet i vore Regeringsmænds personlige ædle Karakter og oplyste Tænkemaade; den beror ene paa Omstændigheder; de fremkaldte, og de kunne styrte den; kort: vi har vel i Regeringen, men aldeles ikke i Statsforfatningen, en Borgen og Hjemmel for vor aller helligste, aller vigtigste Ret, den Ret at ytre vore Meninger. Saa meget mere bör vi prise, bevogte og viselig bruge vor Lykke.

Det kan imidlertid ikke være os, som Verdensborgere, ligegyldigt, hvorledes det

har sig med Trykke- og Skrivefriheden hos andre Nationer.

Et Folk, som vi endnu ikke i denne Henseende kjende, er det abbessiniske. For nogle Aar siden har man der begyndt at skrive og trykke Bøger, og skjönt denne nyfødte Literatur, næsten ene indskrænket til Hovedstaden Gondar, ikke havde mindste for Tronen farlige Udseende, foranledigede den dog følgende (til Raadsherrerne og Domstolene alene bestemte)

Allernaadigste Forordning.

Vi Gingirbambamizoko, Fætter til Solen og Broder til Maanen, Kongernes Konge, Kejser i Habesch, gjöre vitterligt:

At da vi gjærne vil anses for at være retfærdigere og oplystere end de andre afrikanske Regeringer, skjönt vi i vort Hjærte hade og frygte den saakaldte Sandhed lige saa fuldt som nogen anden Monark, saa have vi besluttet at lade, som om vi gav vort Folk en fuldkommen Skrive- og Trykkefrihed, og fastsætte til den Ende følgende Punkter:

1. (A). Enhver tillades allernaadigst at tænke over alt, hvad den vil og som den vil, samt sige og skrive sine Tanker om alt, hvad den finder at høre til alment Bedste.

1. (B). Ingen maa tænke eller skrive

det allerringeste imod den indførte Statsforfatning eller den herskende Religion.

2. (A). Vi se med störste Velbehag, naar nogen, som tror at opdage en Fejl i Lovené eller Indretningerne, offentlig fremsætter saadant til Statens Gavn.

2. (B). Vi kaste enhver i Fængsel, som dadler os eller vore Love og Indretninger eller vore Yndlinger.

3. (A). Vi ville, at man, uden at haane eller spotte, skal fremsætte sine Grunde sindigen, alvorligen og beskedent, i hvilket Tilfælde vi aldrig straffe nogen for hans Meninger.

3. (B). Vi ville med billig Fortrydelse anse og straffe den, som søger ved Grunde og for Alvor at nedbryde gamle Sætninger, hvorimod vi tilgive den, som spøger dermed.

4. (A). Vi ville i ethvert Tilfælde af Tiltale for Skrifter gaa frem paa den lovligste, ærligste og retmæssigste Maade.

4. (B). Vi ville i ethvert Tilfælde af Trykkefriheds-Forbrydelser (hvor vi tör) gaa frem med den yderste Strænghed og slet ikke holde os til de lovlige Former.

5. (A). Enhver god og oplyst Mand, som betjener sig af den her allernaadigst forundte Frihed til at udbrede Sandheder, rette Misbrug og bortjage Fordomme, kan være vis paa at ville blive yndet og befordret ved enhver Lejlighed.

5. (B). Enhver, som skriver eller siger det mindste imod os, Konstitutionen, Symbolet og saa videre, skal optegnes og mærkes. Vi ville, at de skulle ikke befordres, afsættes og paa enhver Maade forfølges.

Vort Raad skal bekjendtgjöre de med A betegnede Artikler for Folket. Derimod skal det selv, tillige med Domstolene, handle efter de med B betegnede. Thi vi ville roses for Frihedskjærlighed og Filosofi, men derfor ville vi ikke i ringeste Maade give Slip paa vor Enevælde eller tillade Skribenter at oplyse Mængden om vor Statsforfatnings Fejl eller vor Religions Ufuldkommenheder.

Mach mir eine Betrachtung darüber!

6 = 6.

Bevis

at en

monarkisk Regering

ikke er forbunden

at bortgive Embeder

efter de

søgendes Duelighed.

Kongen haver og ene höjeste Magt og Myndighed til at isætte og afsætte alle Betjente, höje og lave, være sig hvad Navn og Titel de have kunne, efter sin egen frie Vilje og Tykke, saa at alle Embeder og Bestillinger, i hvad Myndighed de have, skal af Kongens Enevolds Magt, saasom af en Kilde, have sin förste Oprindelse.

Danske Lov 1—1—1.

Hr.

Professor og Notarius Publicus

G. H. Olsen

venskabeligen tilegnet.

At en monarkisk Regering ikke er forbunden at bortgive Embeder efter den søgendes Duelighed.

Det turde ved første løselige Öjekast se ud, som om den i Overskriften fremsatte Sætning var ment ironisk. Men denne allerede af den berömte Friherre Moser forsvarede Mening er Forfatterens alvorligste Alvor, og den skal paa det fuldkomneste blive bevist.

Kun dette maa jeg i Forvejen anmærke. Det er en afgjort Sag, at der er lige saa ædel Retfærd og uhyklet Velvilje i den danske Regerings hele Adfærd, som der i Danmarks ypperlige Konstitution af Aaret 1660, i hvis Aand Regeringen troligen handler, er den sandeste, dybeste Visdom. Det er bekjendt over Evropa, men især for enhver dansk, at Hans Majestæt Kong Kristian den syvende og alle hans Mænd og

Raadgivere besidde i lige höj Grad den fuldkomneste og mest oplyste Forstand. Det følgeligen hverken er eller kunde være min Hensigt at forsvare den danske Regering ved disse Blade. En saadan Regering er ophöjet over Forsvar, især fra saa svag en Pen.

Men det er min Hensigt at rette og fastsætte visse Begreb, som jakobinske Propagandister have søgt dels at forvirre, dels at udrydde, og især vilde jeg lære Undersaatterne at se sin suveræne Herres Magt og sin ubetingede Lydigheds og Underdanigheds Pligt i det fulde Lys. — Til Sagen! —

Det er vist nok sandt, om det republikanske Direktorium ved et (især et vigtigt) Embedes Besætning gik den dueligste forbi og valgte en af de udueliges Mængde, saa vilde dette Direktorium derved begaa en stor Forbrydelse. Men om en Konge, en suveræn Overherre gjorde det, da forandrede hele Sagens Natur sig. Hvorfor det? vil man sige. Fordi Monarkiet ikke er, ikke kan, ikke bör være republikansk, men er en over Republiken uendeligen ophöjet Regeringsform.

Vilde man dog en Gang ophøre med den demokratiske, grusomme Ubillighed at bedömme Kongedömmet, den suveræne Enevælde, efter Frihedens, efter Republikens Grundsætninger! Vilde man dog en Gang

være saa sindig at erkjende det aldeles modstridende og væsentlig uforenelige i disse tvende Arter af Stater! Da skulde man se meget demokratisk Vrövl forsvinde, og da skulde ingen længere nægte den Sandhed, at hvad der i den frie Stat er höjeste Uret, kan i den monarkiske være ganske klogt og retfærdigt.

At Kongedömmet ikke er eller kan eller bör være republikansk, bevise følgende Punkter.

1. I Republiker eller Fristater er Regeringen indsat af Folket. Kongedömmet har derimod sin Oprindelse fra Gud, som Robert Filmer har bevist, og som vi efter Bibelen maa tro. Hin grunder sig paa Jus naturae, dette paa Jus divinum. — Kongerne indsættes enten ved sejrende Vaaben eller ved Arvefølgen, altsaa enten ved deres egen eller deres Forfædres Magt. Men, efter Biskop Balles Ord, denne Magt have de fra Forsynet, som bestyrer alt. Derfor kaldes ogsaa Kongerne Herrens salvede, ja i en af Davids Salmer endogsaa rent ud Guder.

2. En republikansk Regering bestaar ved den almene Vilje. En kongelig Regering derimod, saasom oprindende fra Gud alene, dependerer kun af Guds Vilje; den er ingen uden Gud Regnskab skyldig, og ene Gud er over den. Alt sammen efter den danske Lovs Ord.

3. I Republiken er Regeringen til for Folkets Skyld. Derfor maa Embeder besættes med Hensyn til Folkets Bedste. Skatter maa udskrives efter Ligheds-Principet og efter fri Bevilgning med flere saadanne Dumheder. I Monarkiet kan man gjærne sige, at Folket er til for Regeringens Skyld. Thi Mængden af Menneskene er jo virkeligen höjst forskjellig fra de ophöjede Sjæle, til hvilke Forsynet betror Overmagten og Herredömmet. Der gives — som Meiner har vist — af Naturen en ædlere og — af Naturen en uædlere Menneskerace. Den förste er født for at herske, den sidste for at lyde. Og hvorledes kunde Hofholdninger, Bortlejelse af Krigsfolk, Embeders Uddelelse som Naade, Skatters Udskrivelse som Naade, og flere af Monarkiets ældgamle og upaaklagelige Indretninger og Talemaader finde Sted, naar Regeringen blot var noget for Folkets Skyld tilværende?

Bort da med den Republikanernes Snedighed at ville bedömme Kongedömme og Republik efter samme Grundsætninger eller gjöre begge til Søstre! Nej man kan ikke skille dem for langt fra hverandre, og der er intet saa farligt for Monarkiet som republikansk Tænkemaade. Selv fjendtlige, republikanske Armeer er mindre farlige, thi de skjule sig, som des værre bekjendt er,

ikke. Republikanismen*) derimod sniger om fra Sjæl til Sjæl og er som en inden i Træet skjult og lumskeligen gnavende Orm.

Efter at jeg saaledes først har bevist, at Monarkiet for alting ikke maa bedömmes efter Republikens Principer, da de ere aldeles modsatte Ting, skrider jeg til mit Hovedæmne, som kan skilles i to Dele.

A.

En monarkisk Regering er ikke tvungen at give just den duelige Embedet. —

Hvo tör fordre Regnskab af en Suveræn? Hvo tör paastaa at ville veje en Overherres Handlinger paa det almene Bedstes Vægtskaal? Hvo understaar sig at sige, at Jordens Overherres Daad bör være afpasset efter den almindelige Mands Fornuft, efter det som Mængden kalder Moral og Ret? Hvad en Konge, en suveræn Overherre gjör, er Ret,

*) Da jeg her nødvendigvis har maattet tale imod Republikanisme, saa maa jeg dog anmærke, at jeg har ikke dermed sigtet paa de ægte kantiske Republikanere. Thi som disse blot tale om Republik som et i Uendeligheden bortfjærnet Ideal, hvilket det er Forbrydelse at ville realisere nu, da de i øvrigt paastaa, at alle bestaaende Regeringsformer ere hellige og uforanderlige, ja, at det er en Forbrydelse at undersøge, hvorledes de ere blevne til, da de sige, at Regenter have ingen Tvangspligter o. s. v., saa forstaar det sig, at kantiansk

i det mindste maa ingen Undersaat sige andet. Thi Gud er den eneste, som Suveræner skylde Regnskab. Denne Sandhed, som den store Kant antager, staar med klare Ord i vor fortræffelige Kongelov og i Danske Lov 1—1—1. Enhver, som nægter den, ønsker Tronernes Omstyrtning og er specialiter den danske Konstitution og Regerings Fjende.

Men for enhver, som er fornuftig nok til at antage denne Sandhed, er det klart, at Kongerne af ingen kunne forpligtes til at give Embeder bort efter Duelighed.

Foruden denne decisive Grund gives der tvende andre subsidiære Beviser.

1. Kongerne staa under Guds specielle Forsyn (man kan ikke med Vished sige og afgjöre det om de republikanske Regeringer, thi da Paulus skrev, at alle Øvrigheder, som den Gang vare til, vare fra Gud, gaves der ingen republikansk Regering i den bekjendte Del af Verden). Kongerne kunne derfor haabe, at hvem som de give et Embede, den

---

Republikanisme vel kan forenes med undersaatlig Underdanighed og med den ubegrænsede Lydighed, som er Tronens Hjörnesten. Kantiansk Frihedsaand er aldeles ikke stridende mod Konstitutionen af 1660. Og da jeg ene følger denne i alle mine politiske Begreb, saa forstaar det sig, at jeg har intet mod Kant, men skal endog i det følgende beraabe mig paa ham.

giver Gud ogsaa Kraft dertil. Ikke, som om jeg dermed vilde sige, Kongerne kunde i et Øjeblik gjöre et saadant Mirakel. Men en mindre duelig og kyndig Person, som af Landsherrens Naade faar et Embede, hvis Forretninger han ej forstaar, kan jo, som vi undertiden se, med Guds Hjælp og med Tiden lære at forstaa samme. Det er ej en tvingende, men en medvirkende guddommelig Naade, jeg her mener. Kancelliets værdige Præses er — efter Heibergs Suum cuique — af samme Tanker.

Det er, som Friedrich den Eneste o. m. a. have vist, nødvendigt, hvis Monarkier skulle være til, at der ogsaa maa gives en Stand, hvis Medlemmer, oprundne af en bedre, en ædlere Race, besidde större Talenter og Dyder end Mængden. Enhver ser, at jeg mener Adelstanden. Denne vore Forfædres fortræffelige Indretning har blandt andre herlige Virkninger ogsaa den, at Kongerne, naar de kunne vælge mellem Adelsmænd, kunne næsten paa Slump tage, hvem de ville. Thi imellem denne dannede Stands Medlemmer er der ingen, som jo enten snart vil lære at forestaa det vanskeligste Embede, eller, naar dette ikke lader sig gjöre, vil ved et vist Valg af Sekretærer og et snildt Brug af disses Evner paa det fortræffeligste bestyre de sværeste Forretninger.

2. En ubetinget Lydighed i alle Til-

fælde er (som Kant har sagt) Undersaattens helligste Pligt. At han med Underdanighed maa klage, indrömmes af nogle ikke for Frihedsaand mistænkte Forfattere. Men det maa dog kun forsigtigen og under Indskrænkninger tilstaas. Thi det kunde letteligen lede til den republikanske Sætning: „Opstand er i visse Tilfælde retmæssig“, en Sætning, hvilken af Ordens og af Roligheds Venner ikke nok kan afskys, da dens almene Antagelse vilde inden kort Tid omstyrte alle Troner og udsprede Republikaniseringens Vederstyggelighed indtil Verdens Ender. Da nu en Monark har Ret til at fordre ubetinget Lydighed i ethvert Tilfælde og ved ethvert Middel, saa kan aldrig Frygt for den offentlige Mening, som Demokraterne snakke saa meget om, tvinge en Konge, en suveræn Overherre til noget og især ikke til at besætte Embederne altid med de dueligste.*)

*) Selv det at tale imod Kongens Handlinger er retfærdigen forbudet i vore Love under Straf i höjeste Maade. Og dette er aldeles overensstemmende med Monarkiets sande Principer. Det er en Forsömmelse af de ædle Mænd, f. Eks. Schlegel, som i Danmark drive paa Trykkefriheds ønskelige störst mulige Indskrænkning, at de ikke have tillige drevet paa den lige saa utilladelige Talefrækheds Afskaffelse. Det er en stor Forsömmelse, siger jeg, dersom det ikke er en dyb Politik. Men jeg, som ikke tror, at Monarkiet trænger til politiske Til-

B.

Det er ofte klogt og retfærdigt at sætte en mindre duelig eller en uduelig til Embedet.

Have vi bevist, at intet kan tvinge en Suveræn til at give Embeder til de dueligste, saa skulle vi se, at der kan undertiden være Grunde, som raade just at foretrække en mindre duelig, ja selv en uduelig.

Troskab imod Kongehuset og Hengivenhed til monarkisk Konstitution ere, som Balle har sagt, Undersaattens förste Dyder, ligesom Troskab mod Fædrelandet og den republikanske Konstitution ere det hos dem, der have den Ulykke at være en Republiks Borgere. Lige saa meget som Republiken opmuntrer disse, bör Kongerne opmuntre, beskytte og lönne hine Sentimens. De bör endogsaa søge at opmuntre de monarkiske Dyder mere om muligt, end Republiken kan opmuntre de republikanske. Og her viser

---

bagehold, vover rentud her at ytre det underdanige Troskabs og Retsindigheds Ønske, at, naar nu Trykkefriheden viseligen bliver indskrænket, og al Frit-Skriven ophører, da ogsaa Talefriheden maatte dels ved Love og Strafeksempler, dels ved tro og aarvaagne Opsynsmænd behørigen begrænses. Derved vilde al Snak om Frygt for Publikums Mening af sig selv forsvinde.

jeg just Fortræffeligheden af Monarkiet. Den fuldkomne Frihed i Valget af duelige og mindre duelige Mænd til Embeder, hvilken vel en Konge, en suveræn Overherre, men ikke fem Borger-Direktører have, giver den bedste Lejlighed til at opmuntre disse Dyder, der ere Tronens Grundpiller.

Thi endnu gives, trods Republikanismens frembrydende Ström, mange ædle Mænd, som eje og med Iver udøve disse undersaatlige Dyder. Men hvorledes blive de ikke forfulgte, bagtalte, mishandlede! Især ere visse Klasser af dem eksponerede for Demokraternes Raseri. De som ved daglig Opvartning staar i et nærmere Forhold til de allerhöjeste Personer og paa mange Maader bidrage til disses Fornöjelser, udskjældes for „bestjærnede Idioter“ og „Hoffets Dagdrivere“. De, som ved smukke Lovtaler og Lovsange søge at ophöje deres Regering og at dæmpe Republikernes Vulkan, hedde i Jakobinsproget Hyklere! Krybere! Sultne Rimsmedde!

Er en Mand saa lykkelig ved en Indberetning til Vedkommende at faa draget Magtens retfærdige Lynild ned paa en Republikaners Hoved, saa hedder han straks „lumpen Angiver! en af Delatores, pessimum genus hominum!“ o. s. v. ja en saadan ædel og kristelig Handling anses for „en Skurkestreg“. Selv om brave Mænd gaa omkring

og høre, hvad Folk tale og tænke, for at give Beretning derom paa höjere Steder (hvor dog ofte en saadan Beretning kunde behøves og sikkert paa bedste Maade blev brugt), blive de miskjendte, ja man udhutler dem endog som Spioner. Det gaar saa vidt, at man ofte ikke engang tör med tilbørlig Iver og Styrke berömme Kongernes fortræffelige Handlemaade og rive Demokratismen ned, for ikke at blive udlet af hele Selskabet og udpebet i alle Journaler.

Naar der nu gives Mænd, som med saa store Opofrelser, selv næsten med Tabet af deres gode Navn og Rygte blive deres allerhöjeste Suveræner tro i denne Fristelsens Tid, kan da en Monark belönne dem for höjt? Nej, det kan slet ikke dadles, om han giver saadanne Mænd eller deres Slægtninge, deres Venner til Belönning eller Opmuntring Embeder, som de ikke just vare saa dueligе til.

Jeg vil for et Öjeblik ponere, at Hr. Professor Olsen ikke havde været den dueligste til Notarius-Embedet. Om da Hans Majestæt Kongen blot for at tjene den værdige og flittige Mand, vores nidkjære Biskop Balle, og i Betragtning af dennes undersaatlige Dyder, havde givet dennes tilkommende Svigersön Embedet, selv naar en dueligere søgte det, hvad var deri at dadle? Jeg for min Part vilde, om Hans Majestæt

havde handlet saaledes, aldrig understaa mig andet end at finde saadant lige saa klogt som retfærdigt og med Monarkiets Principer fuldkomment overensstemmende. Men, det forstaar sig, jeg nævner dette kun som en Mulighed, da jeg vel véd, at den fortræffelige Mand, hvem jeg som et Venskabs Minde har tilegnet disse Blade*), ene har sin overvejende Duelighed at takke for Embedet.

Der kan gives mangt et Tilfælde, hvor en saadan politisk Nødvendighed i at give den mindre duelige Embedet indtræffer. Jeg vil f. Eks. sige; en Mand, som aabenbart giver sig en republikansk, et frit Menneskes Air, som i sit Hjærte foragter Kongens Mænd og forsömmer de skyldige Opvartninger, har tillige vidst at vinde sig et Slags Tillid og et talrigt Parti blandt Publikum. Om denne nu med et Par endogsaa uduelige, men gode Undersaatter, søgte et Embede, hvortil han

*) Dersom jeg havde anset dette lille Bevis paa min undersaatlige Troskab for betydeligt nok dertil, havde jeg maaske fordristet mig underdanigen at dedicere det til Deres Ekscellencer, Hr. Greve og Rentekammer-Præses Reventlov, Hr. Ridder og Overfalkonermester Calmette og Hr. Gehejmeraad og Kancelli-Præses Brandt. Nu maa det være nok, at jeg her ærbødigst ytrer mit Haab om disse Herrers naadige Bifald, da jeg er overbevist om at have talt aldeles efter deres Meninger, efter den danske Lov og efter Konstitutionen.

var udmærket duelig og af den offentlige Stemme udnævnt, saa bör en vís og monarkisk Regering just forbigaa ham og vælge selv en af de uduelige, naar der ingen andre vare. Thi derved hindres for det förste, at han gjennem Embedets duelige Bestyrelse kunde forstærke sit Anhang, (og enhver saadan Forening af Mennesker er farlig for Tronen), for det andet afholdes Publikum fra den dumme, republikanske Tanke, „at Folkets Stemme betyder noget", og ser derimod, at Suverænen har baade Ret og Styrke til at gjöre, hvad han vil.

Hermed være da denne Undersøgelse sluttet. Maatte alle lære, at det er deres Pligt, baade som Undersaatter og som Kristne, at i alle Tilfælde være fornöjede med deres suveræne Overherres Handlinger.

Noter.

Side 37. Golkonda er en for sine Diamantgruber bekjendt By i Dekan (den indiske Halvø.)

— Kreditiv, Anbefalingsbrev.

Side 38. Fiskalske Tigerdyr. Fiskalen var den Embedsmand, som paa det offentliges Vegne skulde forfølge Lovenes Overtrædere ved Domstolene i Presse-, navnlig Majestætsfornærmelsessager, altsaa hvad vi nu kalde den offentlige Anklager. Nu er der ikke noget saadant fast Embede; men der beskikkes i hvert enkelt Tilfælde en særlig Advokat.

— . . . . . den Hvirvelvind,
der førte Mahomed i Himlen ind.

Mahomed, der som bekjendt var noget synsk, paastod paa en af sine Rejser at være bleven henflyttet først til Jerusalem og derpaa til Himlen.

Side 38. Seraillet, den tyrkiske Sultans Slot i Konstantinopel.

— Mufti, mahomedansk Skriftfortolker. Da Koranen paa én Gang er gejstlig og verdslig Lovbog, bliver Mufti en Mellemting af Theolog og Jurist.

— Storvezir, Premierminister i Tyrkiet.

— Ferman, en Kabinetsordre i Tyrkiet.

Side 39. Tedeum, et Musikstykke, som foredrages ved Takkefester for vundne Sejre. Navnet har sin Oprindelse af en gammel latinsk Salme, der begynder: Te deum laudamus. (Vi takke Dig Gud.)

— Balparé, Pragtbal.

— Qvæstion, Spörgsmaal.

Geni var fordum Politiets Plage.

I Følge en i 1796 udkommet (meget tarvelig) Satire paa „Aristokraternes Katekismus", „Geniernes Katekismus" kaldet, (udkommet anonymt hos Reistrup) synes dette Citat af Bruun selv, der sværmede for slige Mystifikationer. Den nævnte Pjece begynder med følgende kun svagt ændrede Gjengivelse:
Genie var altid Politiets Plage;
men en Gang svarte Kongen paa dets Klage:
Slaa Hundene, han bød, og lad Genier gaa,
dem skal vor Hof- og Stadsret slaa —
og fortsætter:

Saa skrev en Rimsmed, og det véd Vorherre
og denne Rimsmed selv, saa vidt jeg tror,
at Retten jo opfyldte, som den burde, Smedens Ord.

Hvis dette ikke er Satire over Bruun, synes der slet ingen Mening at være deri.

Ved det abbrevierede Navn maa der være ment Flindt, Kjøbenhavns Politimester paa den Tid, da de politiske Pressesager fandt Sted. Jævnfør følgende Citat af Sveistrups „Genipersen" (udkommet et Par Aar senere):

Geni
er Plage selv for Politi.
Ha, saa man ej endnu i vore Dage
med frække Viser dem i Kamp at drage
imod vor gode, kjære, fromme Flindt,
der rigtig tog de Karle for gelindt.

Ordet Geni brugtes i Slutningen af forrige Aarhundrede med en anden Betydning end nu. Genierne var de politisk radikale, Agitatorerne og Omvæltningsmændene. (Se Rahbeks Erindringer III, 31.)

Side 40. „Folkevennen" var et aristokratisk (konservativt) Blad, der udkom i Kjøbenhavn 1795—96 og i sin korte Levetid gjorde sig ualmindelig forhadt ved sine hensynsløse og blindt fanatiske Angreb paa Frihedsbevægelserne. Det udgaves af en obskur Person, en Tysker ved Navn Steineck, og da han døde, gik Bladet ind. (Man mindes P.

A. Heibergs Hymne til „Folkevennen“: „Min Omvendelse“, der nogenlunde betegner Stemningen over for dette Organ.)

— Vel Zetlitz sønderbrød
paa Folkevennens Grav sin glade, kælne Lyra
og greb til Straffens Ris; i tordnende Satyra
det smældende om Danskens Ører lød.

Jens Zetlitz (1761—1821), yndet Visedigter, gik efter et muntert Studenterliv i de kjøbenhavnske, literære Kredse til sit Fædreland Norge, hvor han blev Kapellan i Ly paa Jæderen. Skjönt Forfatter af den bekjendte Vise: „At Slyngler hæves til Ærens Top“, var han dog strængt konservativ i sin politiske Opfattelse og en fanatisk Modstander af de franske Frihedsideer. Han var Medarbejder ved den ilde medtagne „Folkeven“, og da dette Blad gik ind, udgød han i tvende satiriske Rimbreve til Rahbeks Tilskuer (1795 Nr. 66 & 67) sin Vredes fulde Skaaler over den danske Nation for dens Uselvstændighed og Leflen med det franske Frihedssværmeri. Det er disse Rimbreve til Erast (Johan Nordal Brun), som de ovenanførte Linjer sigte til. Brevene vakte en saadan Storm af Uvilje, at Rahbek skyndsomst tog Afstand fra dem (hvad han for Resten med fuld Sandhed kunde gjöre), og Zetlitz selv fandt sig foranlediget til at gjöre en Slags Afbigt for sine voldsomme Udtryk.

— Man blev som hidtil ved at flikke paa Paines Sko.

Thomas Paine (1747—1809) var en af Revolutionsideernes ivrigste og indflydelsesrigeste Forfattere. Hans Værker „Sund Sans“ og „Menneskerettighederne“, læstes i alle Lande og betragtedes næsten som symbolske Bøger. — Det ovenanførte Sted om at flikke paa Paines Sko sigter til et Udtryk, som Zetlitz havde benyttet i Brevet til Erast. Sid bag op hos Jerusalems Skomager, naar han (afRejser aldrig kjedet) drager til Maanen for at hente Flikker til Hr. Paines Sko, som ikke holde vil. „Jerusalems Skomager“ er M. K. Bruun, saaledes kaldet paa Grund af et politisk Hefteskrift „Jerusalems Skomagers Rejse til Maanen“, som han udgav 1795, og hvorved han paadrog sig offentlig Tiltale.

Side 41. Cum ceteris ecclesiæ mysteriis ɔ: tillige med de andre kirkelige Mysterier.

— Talisman, et arabisk Ord, Betegnelse for hellige Gjenstande, der antages at beskytte dem, der bære dem.

— Demokrat. Som man ser af dette Sted og det følgende har Navnet Demokrat en mere ondartet Betydning, end det har i vore Dages Sprogbrug. Modsætningerne var den Gang anderledes skarpe.

Side 42. Voltaire, Friederich, Rousseau og Paine,
de to fordömte Folk ved Shulkill og ved Seine,
som först paa Knæ for Frihedsdæmon laa.

Friederich er Kong Frederik den store, Voltairianeren paa Tronen. De to fordömte Folk ved Shulkill og ved Seine er Samstilling til de foregaaende Navne, Rousseau og Paine. Shulkill er nemlig en Flod i Pensylvanien, hvor Paine en Tid fungerede som Statssekretær i Udenrigsministeriet for de Forenede Stater. Rousseau tilbragte en stor Del af sit Liv i Paris og Omegn, ligesom han ogsaa blev begravet i Pantheon i denne By († 1778).

Side 42. Som Tøsene, der sig til Bibellæsning trænge.

En Skose til Balles Bibellæsninger, ved hvilke Damerne spillede en fremtrædende Rolle.

— Du, som opliver end og styrker
en Shiraks Mod, naar hver hans Profeti ubönhørt Skæbnens Øre gaar forbi.

Etatsraad Shirak (1743—1804), ogsaa kaldet Altonas Profet, udgav fra 1781 i en lang Aarrække et konservativt politisk Organ: „Politisches Journal“, der paa den hensynsløseste Maade angreb alle Frihedsbestræbelser. Det omtales hyppig og med temmelig stor Foragt i samtidige danske Tidsskrifter.

Hentydningen til Shiraks Spaadomme, der ubönhørt gaa Skæbnens Øre forbi, sigte til dennes triumferende Forudsigelser under de allieredes Felttog mod Frankrig (1ste Koalition), der endte med den for Tyskland lidet smigrende Fred i Basel 1795.

Side 44. Hr. Etatsraad Shiraks „Politisches Journal" se foregaaende Note. Alle de andre Skrifter, som nævnes her, betegner Spidserne af Halvfemsernes friheds-fjendske og antirevolutionære Literatur.

— Edmund Burke (1730—97), berömt engelsk Statsmand og Taler, udmærkede sig i Begyndelsen af sit offentlige Liv ved frisindede Anskuelser og knyttede indtil 1790 sit Navn til ethvert Fremskridt. I dette Aar foretog han imidlertid paavirket af den franske Revolutions Begivenheder et Omslag, som han kundgjorde i sit Værk om den franske Revolution, der vakte stor Bevægelse Evropa over. Man sagde om ham — sikkert dog med Urette — at han var bestukket af Pitt.

— Kammerherre Morgenstjerne udgav 1793 et konservativt Værk paa Fransk: Défense des monarchies (Forsvar for Monarkierne) rettet imod Paine. Han døde som Stiftamtmand over Lolland-Falsters Stift.

— Girtanners Annaler. „Politische Annalen", Berlin 1793—14, udgivet af C. Girtanner († 1800).

— Revolutionsalmanakken, et lille

Aristokratskrift, der udgaves i Göttingen fra 1793 til lidt ind i vort Aarhundrede.

— Wiener Zeitschrift. Dette Tidsskrift, der nød megen Omtale for dets kras-konservative Tendens, udgaves af Aloysius Hoffman. En samtidig radikal Forfatter betegnede det som „den sidste Eksplosion af en hemmelig Orden, der ophævedes 1773 (Jesuiterordenen ophævedes ved en Bulle af Pave Clemens XIV), og som bestod af de listigste Hoveder, der havde indgaaet et rædsomt Forbund imod Frihed, Oplysning og Menneskehed". I dansk Oversættelse udkom 1793 et Sammendrag af dets seks første Hefter, betitlet: „Betragtninger over den franske Revolution og Friheds-sværmeriet" ved Georg Chr. v. Scheel. Den danske Udgiver, der vel har været beslægtet med de adelige fynske Scheeler, var forøvrigt født i Norge, hvor han tilbragte Størstedelen af sit Liv efter ved Universitetet i Kjøbenhavn at have taget dansk juridisk Eksamen.

Side 47. Lyster Kongen dit Gods at tage osv. Brudstykke af Werner Abrahamsons berömte Vise: Min Sön, om du vil i Verden frem, saa buk.

— Engels Mimik. Joh. Jakob Engel (1741—1802), en frugtbar tysk Forfatter, der blandt andet har skrevet en Mimik. (Ideen zu einer Mimik 1785).

— Jager han en talentrig og ærlig Mand i Landflygtighed, fordi han f. Eks. havde

rost Pethion ... Péthion de Villeneuve 1713—93, berömt fransk Revolutionsmand af Girondisternes Gruppe. Ved disses Fald lykkedes det ham at flygte, men han blev kort Tid efter fundet dræbt paa en Kornmark ved Bordeaux. — Den, der havde rost Péthion, var Professor Carl Fr. Cramer (1752—1807), en Sön af den bekjendte kjøbenhavnske Hofpræst. I 1775 blev han ansat som Professor i Græsk-Orientalsk ved Universitetet i Kiel. I 1794 blev han afsat for sine politiske Meninger. Han havde nemlig offentlig bebudet en Oversættelse af Péthions Værker og i Subskriptionsindbydelsen betegnet ham som „en Mand af den menneskevenligste Karakter, der lider som Martyr for sin Retskaffenhed." Disse Udtryk foranledigede en Forespörgsel fra det danske Kancelli, og den Forklaring, han gav, havde hans Afsættelse til Følge. Samtlige hans Kolleger ved Universitetet i Kiel indgav et Andragende om, at Dommen maatte blive forandret, men det blev uden Virkning.

Side 49. Om alting galt og forstyrret er, hvad bryder du dig om Riger, drik Punsch, vær doven og fjas med Piger. Citat af den ovennævnte Vise af Abrahamson: Min Sön, om du vil i Verden frem.

Side 52. William Pitt, den yngre, berömt engelsk Premierminister, Napoleons ufor-

sonlige Modstander og Sjælen i Koalitionerne mod ham († 1806).

Side 52. Hvide Kokarder var i Frankrig Kongedömmets Mærke. (Kokarder tjente oprindelig kun som politisk Mærke.) Ved Revolutionen i Frankrig 1789 fortrængtes de af den blaa-hvid-røde Kokarde, som igjen afskaffedes 1814 ved Napoleons Fald.

— Vive le roi o: Kongen leve.

— Jerusalems Skomager . . . i sin Rejsebeskrivelse. Se Noten Side 140.

Side 55. Voss (1751—1826) en navnkundig tysk Digter og Filolog. Det bekjendteste af hans Digte er „Louise". Han var en djærv Natur, der kæmpede mod den katholiserende Retning i Tiden.

— Litani, en Kirkebön, der synges.

— Populær Filosofi dyrkedes meget i Slutningen af forrige Aarhundrede under Indflydelse af Kants Fornuftfilosofi. Den var gjennemgaaende rationalistisk eller ren fritænkersk.

Side 57. Marezoller og Gutfelder. Marezoll (1761—1828) var först Professor og Universitetspræst i Jena, men blev 1794 kaldet til Kjøbenhavn som Præst ved St. Petri tyske Menighed. Han var en ivrig Rationalist og af Samtiden meget yndet for sine deklamatoriske og blomstrende Prædikener. Udgav ogsaa Prædikener, deriblandt en „Andagtsbog for Fruentimmer". — Gutfeld var först Præst i Hörsholm og Korsør, men blev

i 1811 kaldet til Kjøbenhavn som Provst for Holmens Menighed. I sine Prædikener polemiserede han ivrig mod Orthodoksien.

Side 57. Fra flere Universiteter. Sigter til den langvarige Strid om Oprettelsen af et norsk Universitet i Kristiania, som navnlig fandt en ivrig Forkæmper i Professor Vilse.

— Fra en Theaterdirektion begavet med Fornuft. Sigter til Grev Ahlefeldts Theaterdirektion fra 1793. Ved sin hovmodige og egenraadige Optræden lagde han sig stærkt ud med Forfatterne. (Se Overskous Teaterhistorie.)

— Fra Operaens Forstødelse. Sigter til en længere staaende Strid mellem dem, der vilde gjøre Theatret fortrinsvis til en Operaskueplads, og dem, der hævdede det alvorlige Skuespil som dets Hovedopgave. Det sidste Parti paastod, at den megen Opera ødelagde Smagen. Det var især Opførelsen af Baggesens „Holger Danske" (en mer end tarvelig Tekst) til Kuntzens Musik, der bragte Striden til at blusse höjt. P. A. Heiberg skrev en Parodi „Holger Tyske", der gav den et stærkt Stød.

— Fra Moralitet og Fædrenelandskhed. Der var i Slutningen af forrige Aarhundrede en gryende national Bevægelse, der navnlig blev sig bevidst i Modsætning til den anmassende Tyskhed. Som Eksempel paa denne Stemning kan nævnes Schack Staffeldts

lille Piece: „Om den Ting kaldet Ausrufungen".

Side 57. „Dyveke", Samsøes berömte Skuespil. Det opførtes 1796 faa Dage efter Forfatterens Død og gjorde umaadelig Lykke.

— „Ejner Tambeskjelvere", Skuespil af Johan Nordal Brun.

— „Brutus" og „Cæsars Død" to Tragedier af Voltaire (1694—1778). „Brutus" udkom 1730, „Cæsars Død" 1735. Den sidste vakte en Storm, der tvang Forfatteren til at forlade Paris.

Side 58. Burke, Dundas, Pitt og Girtanner nævnes her som Spidserne af den aristokratiske Literatur. Om Burke, Pitt og Girtanner se ovenfor. Dundas var engelsk Statssekretær under Pitt. I 1792 indledede han Parlamentets Debat om Undertrykkelse af oprørske Skrifter og rettede ved den Lejlighed et skarpt Angreb paa Tom Paine.

— Styrk Doktor Esaias Fleischer, naar han drabelig løfter sin Kølle over Repertørens Isse.

Dr. Esaias Fleischer, Præst i Kallundborg, var en paa sin Tid meget bekjendt Mand. Ved sin Bidskhed og Stridbarhed paadrog han sig Navn af „den kallundborgske Havgasse". Han optraadte som Forsvarer for den orthodokse Theologi, blandt andet ved kraftige og krydrede Anmeldelser i det konservative Tids-

skrift „Kritik og Antikritik“. Han var heller ikke bange for offentlig at udskælde sine overordnede, fordi de ikke virksommere sörgede for hans Forfremmelse. — Ved Repertøren menes Malte-Møller, Udgiveren af det rationalistiske „Repertorium for Fædrelandets Religionslærere“, der udkom fra 1795 og vakte en uhyre Sensation, ikke mindst fordi Forfatteren udgav sig for at være Præst. Forgjæves søgte man at afsløre Udgiverens Anonymitet, og Dr. Esaias Fleischer rettede i Kritik og Antikritik et rasende Angreb paa ham; han sad imens omhyggelig forvaret i Tyskland. Om Malte-Møllers Person se for øvrigt Steffens' interessante Skildring i: Was ich erlebte. Slutningen af 2den Del.

— Beskyt Universitetsjournalisten ɔ: Prof. Jakob Baden (1735—1804), der fra 1793—1801 udgav Universitetsjournal, et Fjerdingaarsskrift af stærk konservativ og polemisk Karakter.

— Bjæffer ad Berger. Joh. Erik v. Berger, Sön af General v. Berger, gjorde som ganske ung Student megen Opsigt ved et lille, bitte Skrift „Dagens Anliggende, et Ord til Danmarks selvtænkende Mænd“ Kbhvn. 1794, hvori han fremtraadte som en begejstret Apostel for „det fra Tyskland udgangne Fornuftevangelium“ (Kants Filosofi). Baden kritiserede skarpt, skjönt ingenlunde hadsk, dette lille Manifest i sin Universitetsjournal.

— Viser Tænder ad Vilse. J. N. Vilse. Professor og Præst i Edsberg i Aggershus Stift, (han var for Resten født i Lemvig) var den ivrigste Forkæmper for Tanken om et selvstændigt norsk Universitet i Kristiania, en Plan, der ulmede i hele forrige Aarhundredes Slutning, indtil den endelig realiseredes i 1811. Baden var en Modstander af disse Planer. Udtrykkene Cerberus og Herkules ere vistnok begge hentede fra Wielands „Göttergespräche". Baden havde nemlig paa en vis Maade gjort sig identisk med denne — i alt Fald i de radikales Öjne — ved i „Universitetsjournalen" at oversætte en Afhandling af ham, hvori det fraraadedes Monarkerne at fire for de revolutionære Krav. Denne Afhandling, der udmærkede sig ved en vis brutal Tankegang og bar til Motto: Oderint dum metuant (ɔ: Lad dem kun hade, naar de blot frygte), fremkaldte et langt og forbitret Gjensvar i „Iris og Hebe", hvorpaa Baden replicerede i en Artikel: „Pygmæernes Strid med Herkules" (Wieland). Se Universitetsjournalen for 1796.

— Knuser Robespierre og Sveistrup. — Hans Guldberg Sveistrup (1770—1824), bekjendt politisk Visedigter og radikal, god Ven af Bruun og kjendelig paavirket af ham i sine Produkter. Han var en af de Venner, der var med til at ro Bruun over til Hveen, da han i Anledning af „Aristokraternes Kate-

kismus" maatte flygte. Sveistrup havde i et Tidsskrift oversat en af Robespierres Taler, og dette havde Baden forarget sig over.

— Dræbte Horats i en Version. Sigter til Jak. Badens Oversættelse af Horatius Flaccus' samtlige Værker (1792—93). Denne Oversættelse blev for sin Smagløshed temmelig haardt medtaget af Samtid og Eftertid, saaledes af Malte K. Bruun i „Fluesmækken". Paa et langt senere Tidspunkt læste J. L. Heiberg den Teksten.

— Befæst Kirkens Flaade ved dens Ankere. Ved Ankerne sigtes til Biskop Balles apologetiske Tidsskrift „Pligtankeret".

— Vindkastene fra Repertoriumet. Se Noten ovenfor.

— Fra fysisk og politisk Magasin. „Politisk og physisk Magazin" var et radikalt Tidsskrift, udgivet fra 1793 af Buchhave. Heiberg og Riegels vare flittige Medarbejdere derved.

Samleren (udgivet af Bogtrykker Winding) var et radikalt Tidsskrift, som Bruun var flittig Medarbejder ved.

— Lærde Efterretninger, et Tidsskrift udgivet af Rasmus Nyerup. Det var ingenlunde lærd i den Forstand, hvori vi nu tage dette Ord, men ligesom de ovennævnte Tidsskrifter af blandet Indhold.

— Jesus og Fornuften, et fritænkersk Tidsskrift udgivet af Otto Horrebow.

De her nævnte Tidsskrifter vare de vigtigste oppositionelle Organer saavel i politisk som religiøs Henseende.

Side 59. Riems og Tellers Klipper. Andreas Riem, frugtbar tysk Forfatter. Hans Skrifter vare af filosofisk og politisk Natur, og han var en ivrig Forsvarer af den kantske Fornuftreligion. Albert Teller var ogsaa en bekjendt tysk Rationalist. Hans Bog om „de fuldkomneres Religion" var ogsaa oversat paa Dansk.

— Kants Malström. Man gjör sig i Almindelighed kun lidet Begreb om den store praktiske Indflydelse, Kants Filosofi havde i Slutningen af forrige Aarhundrede. Hans Skrifter vare de Rustkamre, hvorfra det bestaaendes Angribere hentede deres Vaaben. Saaledes kom den gamle stilfærdige Königsberger-Filosof paa Moden og var endog her i Danmark saa populær, at man paa Kjøbenhavns Børs forhandlede en Sølvmedaille af ham til 4 Rdl. Stykket.

— Denunciatører, Angivere.

— Lettres de cachet, hemmelige Arrestordrer. Slige Ordrer havde særlig Betydning under de sidste Bourbonner för Revolutionen og var ikke af de mindst medvirkende Aarsager til denne.

Side 61. Mæcén, Beskytter af Poesi eller Kunst. I ældre Tider havde Digterne gjærne en eller anden Stormand, der antog sig dem,

og som de til Gjengjæld omgav med poetisk Hyldest.

Side 62. I tyske Heltes Skikkelse, Serafers udvalgte Hær! Med Trin som Langulaffers til Babylon-Paris de nærme sig.

Det er en Spot over Schiraks Profetier om de Franskes snarlige Undergang og de allierede Troppers Indtog i Paris. — Langulaffer, Prins af Libanon, er en af Personerne i Baggesens Opera: „Holger Danske", der gjör sig usynlig, da det gjælder.

— „Jeg synger gjærne om Kongers Magt", Begyndelsen af en Vise af Zetlitz.

Side 63. Vel sandt jert Felttog varede kun kort. Allerede i 1795 var det lykkedes Frankrig at tvinge de fleste af sine Fjender til at slutte Fred.

Side 64. Prins York. Frederik, Hertug af York (1763—1827) Georg den tredjes Sön, førte fra 1793 de engelske Hære i Nederlandene.

— King George, den engelske Konge Georg den tredje.

— Det er kun Heiberg, som nægter det, som tör hans Raadgiver Satan kalde.

I Heibergs Klubvise af 1794 forekommer følgende Vers:

King George han spiller höje Spil,
en Satan (Pitt) fik ham nylig til

at rive Folkets Klubber ned
sig selv til stor Fortræd.

Dristigheden kostede for øvrigt Heiberg 300 Rdl., da Statsfiskalen blev taget paa Raad med.

— Og det er Lögn, at han Stemmer kjøber. Formodenlig sigter dette til Burke, om hvem man — sikkert dog med Urette — sagde, at han var kjøbt. At kjøbe Stemmer ved Valgene er jo for øvrigt god gammel engelsk Praksis.

— I tre, som nys delte Polens Rige. Polens sidste Deling foretoges 1795 af Rusland, Pröjsen og Østrig, medens Vestmagterne vare optagne af den franske Revolution.

— O, I som Cramer forjog fra Nord,
da fræk han voved Pethion at rose.

Se Noten til Side 48.

Side 65. Sansculotte, fransk Ord, betyder ellers bukseløs, men brugtes under den franske Revolution som Betegnelse for de vildeste og mest yderliggaaende Elementer.

— Hvor saare lidet vil der til, Begyndelsen af en bekjendt Vise af Zetlitz.

Side 66. Der Topf, der Topf ist Vaterland,
das übrige sind — Frazen.

Gryden er vort Fædreland, kun Gryden. Alt det øvrige er — Nonsens.

Side 68. Irruimus, densis & circumfundimur armis ɔ: Vi styrte ind

paa dem og omgive dem med tætte Vaaben. Æneiden Bog II. v, 383.

Side 68. Bene qui latuit bene vixit ɔ: Den har levet vel, som har levet vel skjult. Ovid Tristia III, 4,25.

— den salig Herre Virgilius. Virgil, navnkundig latinsk Digter, Forfatter af Heltedigtet „Æneiden".

Side 69. Fertur equis auriga, nec audit currus habenas ɔ: Kusken føres afsted af Hestene, og Vognen lystrer ikke Tømmen. Virgil Georgica, Bog I, v. 514.

— Paa Soldins Hylder, Soldin, kjøbenhavnsk Boghandler, forlagde „Aristokraternes Katekismus".

— schwergereimte Ode à la Voss. Sigter til en Slags versifikatoriske Kunststykker, som under denne Benævnelse findes spredte blandt Vosses lyriske Digte. Vanskeligheden bestaar i Sjældenheden af de valgte Rim.

Side 70. rime struccioli, som Hr. Schack Staffeldt nylig har anbefalet os. I „Euphrosyne" for 1796 findes et Digt af Schack Staffeldt: „Til den troløse", hvori forekommer følgende Vers:

Naar da i dobbelt Favn forenede,
med Mund paa Mund, med Bryst paa Bryst,
som til et Støttepar forenede
I daane, dø i Elskovs Lyst.

Nedenunder er i en Note tilføjet: Hvorfor skulde vi ikke stundom turde bruge disse

af Italienerne tidt brugte rime struccioli? (Daktylrim).

Side 70. Som drev en Morgenstjernes Bog til Urteboden. Se Noten ovenfor til Side 44.

— Hvis da fra Prækestol en Maaløe eller Langhorn, en Antimarezoll dig taler til.

Maaløe og Langhorn, tvende konservative Theologer, begge Præster i Norge, Maaløe dog først fra 1800. Langhorn, kaldet for „Kinapræsten", var kjendt for sine enfoldige og meningsløse Prædikener.

Side 71. Buk dybt for Malling og for Reistrup;
ønsk dem paa Styverfangsten meget Held!

Malling og Reistrup vare begge kjøbenhavnske Boghandlere og Udgivere af talrige Skillingspiecer. Hos Reistrup ses bl. a. at være udkommet: Revselse til Hr. Hr. P. A. Heiberg og Hr. M. K. Bruun for deres barnagtige Opførsel i Striden og Ende paa Striden Dyveke-Sagen angaaende. Hvad der her sigtes til ved „Styverfangsten", er uvist. Muligvis til Udgivelsen af et æsthetisk Tidsskrift „Pallas", som Reistrup netop den Gang havde paabegyndt, og hvorom det markskrigeragtigt hed i Subskriptionsindbydelsen, at „Hensigten med dets Udgivelse var ikke blot at more, men fornemmelig at gavne. Uden Sky at

bringe Sandheden og Tidernes Tarv saadanne Ofre, som kunne tjene til at befæste Menneskets Rettigheder og fremme Menneskehedens Vel, skal især være dets Hovedformaal."

Side 71. Men dersom han, der har vertert Horats ihjel og nylig knuset Robespierre og Sveistrup . . vertere, at oversætte. Den, der beskyldes for at have ihjelslaaet Horats i en Oversættelse, er Professor Jakob Baden. Se ovenfor Noten til Side 58.

— mennaadigen betragte dig som et uvigtigt dansk Skrift. De Bøger, som anmeldtes i Badens Universitetsjournal, anmeldtes under Titlen „Vigtige danske Skrifter", en Kategori, som fremkaldte megen Kritik.

— En vis filosofisk Recensent i Lærde Efterretninger (Nyerups Tidsskrift), som ogsaa hader og frygter Kant. Se dette Tidsskrift for 1795 (Nr. 25) en skarp Kritik af Bergers „Dagens Anliggende", der var et begejstret Forsøg paa at popularisere Kant.

— Hr. M. Hagerup, Hr. H. G. Bechmann, Hr. Hans von Gyldenpalm. Samtidige Skribenter af underordnet Rang. Den første af dem havde skrevet nogle meget ordgydende „Lovtaler" over Niels Juel, Tordenskjold og Daniel Rantzau. Han var for øvrigt Ekspeditionssekretær ved det norske Statsraads Afdeling i Stockholm.

Side 72. den forhenværende Redak-

tør af „Kritik og „Antikritik“ ɔ: Tode. Den nuværende Redaktør af bemeldte Blad — er Ekkard, Bibliothekssekretær ved det kgl. Bibliothek og for Resten en ret flittig Literat.

Side 72. Recensenten i Iris udmærkede sig paa daværende Tidspunkt ved nogle temmelig parodiske og intetsigende Anmeldelser.

— Indprænt vedkommende en fast Tro paa de Folks Redelighed, som anvendte tredive tusende Rigsdaler paa at anlægge en Fjerdingmils Vej. — Tvende helsingørske Kjøbmænd Arthur Howdens og Jean Jakob Claessen havde til Stiftamtmand Knuth i samme By indgivet en Klage over Vejskatten, der efter deres Mening var uretfærdig paalignet. De ansøgte om Lettelse af denne Byrde, der var steget uforholdsmæssigt paa det sidste, og paaberaabte sig navnlig, at Vejregnskabet udviste Udgifter, som ikke kom Vejen ved, og at denne overhovedet ikke kunde have kostet synderligt efter dens Fuldendelse. Det vedlagte Ekstrakt af Vejregnskabet viser ogsaa en Post som denne: Laant adskillige Vejen uvedkommende 2822 Rdl. 5 Mrk. 4 Sk. Stiftamtmanden oversendte denne Skrivelse til Helsingørs Magistrat. Det kgl. danske Kancelli resolverede, at Ansøgerne ikke var berettigede til de ønskede Nedsættelser. (Se: Tvende Ansøgninger fra Helsingør med Svar efter bilagte Ekstrakter af Byens Vejregnskaber. Kbhvn 1795.)

Side 73. Bahrdts Catechismus der natürlichen Religion, som en Hr. Seidelin vover at oversætte. Naturlig Religions Katekismus, oversat af K. H. Seidelin. 1796 Kbhvn. Der gik stort Ry af denne Bog i sin Tid, og den fortjener ogsaa Opmærksomhed som et karakteristisk Udtryk for det attende Aarhundredes religiøse Frihedsstræben. Dens Forfatter C. F. Bahrdt (1741—92) var Professor og Præst i Leipzig og en frugtbar Forfatter; men anklaget for Usædelighed maatte han nedlægge sit Embede. — Klavs Henrik Seidelin, Oversætteren af ovennævnte Bog, var en bekjendt kjøbenhavnsk Bogtrykker og Forlægger (de seidelinske Udgaver); men samtidig virkede han som en frugtbar Forfatter og Oversætter, indtil han 1805 mistede sin Bogtrykker-Bevilling. († 1811.)

— O tempora, o mores! O Tider! O Sæder! — Et Udtryk brugt af den romerske Taler Cicero i hans Angrebstaler mod Catilina.

— det ugudelige Jena. Jena var i Slutningen af forrige Aarhundrede som et Brændpunkt for fritænkerske og revolutionære Ideer. Der udgaves den radikale, ogsaa her i Landet meget læste Allgemeine Literatur-Journal, derfra fik vi den bekjendte rationalistiske Præst Marezoll, og der virkede Rationalisten Paulus.

Side 73. Universitetsjournalen. Se Noten til Side 58.

— Hr. Aloysius Hoffmann. Se Noten til Side 44.

— den nye Naturkyndigheds Professor o: N. Bøttcher, der fra 1795 var Professor i Naturvidenskab ved Kjøbenhavns Universitet. Fra 1783—93 udgav han „den fysikalske Aarbog." I dette Værks syvende Bind findes en Afhandling af ham: „Hvorfor Tagstenene i heftig Vind kastes ned af Husene". Fra 1794—97 udgav han „Den naturlige Magi", en Bog i to Bind, hvori der foruden mange fysiske, kemiske og ekvilibristiske Kunster ogsaa findes et Afsnit helliget „Økonomiske Kunsstykker". Det er halvt om halvt en Kogebog, hvor iblandt mange andre fortræffelige Ting ogsaa findes en detailleret Anvisning til at dryppe de forskjellige Slags Stege.

Side 74. I pedes quo te rapiunt et auræ! I, nostri memor! Gaa, hvorhen Fødderne og Vinden bære Dig! Gaa, men kom os ihu! Begyndelsen anført efter Horats Oder, Bog III, Ode II. v. 49, Slutningen lidt forandret.

At de, som forfølge Gudsfornægtere osv. 1797 blev Peter Collet afskediget fra sit Embede som Assessor ved Hof- og

Stadsretten i Følge kgl. Resolution. Grunden til denne Afskedigelse var, at han i en Anmeldelse af Birckners Bog „Om Trykkefriheden“ havde udtalt dristige Anskuelser bl. a. at Tro paa Gud og Udødelighed ikke ere væsentlige Betingelser for Menneskets Moralitet. Det er disse Forhold, Bruun (under den fingerede Form af en Oversættelse fra græsk) i denne Pjece spotter over.

Side 78. Calumniare audacter, semper aliquid hæret, naar blot man bagtaler frækt, hænger der altid noget ved.

Side 78. En besynderlig Trykkefrihedslov osv. Denne Opsats er en Satire over de i Slutningen af forrige Aarhundrede bestaaende Trykkefriheds-Forhold her i Danmark, idet den ved Struensee givne uindskrænkede Trykkefrihed af 1770 aldrig formelig var bleven ophævet, men vel siden indskrænket ved forskjellige Forordninger, saa at der paa dette Omraade herskede en Vilkaarlighed, der tit prisgav Forfatteren de dömmendes tilfældige Lune eller Stemning.

Side 81. Habesch ɔ: Abessinien.

Side 83. Mach mir eine Betrachtung darüber ɔ: Skriv mig en Afhandling derom.

Side 86. Tilegnelsen til Professor, Notarius publicus G. H. Olsen er bidende Ironi, i det Afhandlingen netop er rettet mod ham (en vordende Svigersön af Biskop Balle), der var bleven benaadet med Embedet som Notarius publicus (en Embedsmand, der var eneberettiget til at udstede visse offentlige Dokumenter). P. A. Heiberg havde samtidig søgt Embedet og havde de bedste Kvalifikationer, idet han i 12 Aar faktisk havde bestyret det. Det var ham da en stor Skuffelse, at han ikke fik det, og foranledigede et skarpt Skrift af ham „suum cuique", der indeholdt en Redegjörelse for hele Sagens Gang.

Side 87. Friherre Moser (1723—1798), en tysk statsretlig Forfatter.

Side 88. republikansk Direktorium. Direktorialregeringen herskede i Frankrig fra 1795—99; styrtedes af Napoleon.

Side 89. Robert Filmer, en Forfatter i det 17de Aarhundrede († 1653). Han udviklede paa Grundlag af Bibelen en hel Lære om Kongedömmet af Guds Naade. Han gaar ud fra, at Familiens Styrelse ved en Fader er den oprindelige Form for alt Regimente. Gud har fra Begyndelsen givet Adam absolut Magt over sit Afkom, selv hvor det galdt Liv og Død. Fra ham arver saa Noah denne Avtoritet, og Filmer fremdrager som ret sandsynligt Sagnet om, at Noah skulde være sejlet op af Middelhavet og have over-

draget Herredömmet over de tre gamle Verdensdele til sine Sönner, Sem, Kam og Jafet. Fra dem gik den absolute Magt over til Patriarkerne og fra dem igjen til Kongerne.

Side 89. dependere, afhænge af.

Side 90. Meiners (1747—1810), frugtbar tysk filosofisk-historisk Forfatter, skrev blandt andet Kvindekjönnets Historie.

Side 91. kantianiske Republikanere, hvad vi nu kalde „Katheder-Socialister".

Side 93. Heibergs „suum cuique" (enhver sit), en polemisk Piece af Heiberg.

— Friedrich den eneste ɔ: Frederik 2, den store af Pröjsen.

Side 94. Schlegel (1765—1836), fra 1789 juridisk Professor, fra 1791 ekstraordinær Assessor i Höjesteret.

Side 96. Delatores, pessimum genus hominum. Angivere, den værste Slags Mennesker. Stedet her er en Reminiscens fra Tacitus' Annaler Bog IV. Cap. 30, hvor Tanken findes endnu stærkere udtrykt, om end med lidt andre Ord.

Side 97. ponere ɔ: sætte eller antage.